

SLOVENSKÁ AGENTÚRA ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA

Sekcia environmentalistiky a riadenia projektov

Odbor environmentálneho manažérstva a Bazilejského dohovoru

Oddelenie environmentálneho manažérstva

Zelené verejné obstarávanie

Green Public Procurement (GPP)

METODICKÁ PRÍRUČKA PRE VEREJNÝCH OBSTARÁVATEĽOV A OBSTARÁVATEĽOV

Bratislava 2014

Vydavateľ:

Slovenská agentúra životného prostredia, Banská Bystrica

Odbor environmentálneho manažérstva a Bazilejského dohovoru, Bratislava

Foto na obálke: kwod / freeimages.com, sebadanon / freeimages.com,
Krappweis / freeimages.com, dfu / freeimages.com

Tlač príručky podporená z Environmentálneho fondu 2014

ISBN 978-80-89503-34-6

© 2014

Environmentálny fond

OBSAH

ZÁKLADNÉ POJMY NA ÚČELY PRÍRUČKY.	2
ÚVOD.	3
1 POLITICKÝ A PRÁVNÝ RÁMEC REALIZÁCIE ZELENÉHO VEREJNÉHO OBSTARÁVANIA NA ÚROVNI EURÓPSKEJ ÚNIE	5
1.1 POLITIKY EURÓPSKEJ ÚNIE	5
1.2 PRÁVNÝ RÁMEC EURÓPSKEJ ÚNIE	7
1.2.1 Sektorové požiadavky	8
1.2.2 Ďalšie súvisiace právne predpisy	8
2 PRÁVNÝ A POLITICKÝ RÁMEC REALIZÁCIE ZELENÉHO VEREJNÉHO OBSTARÁVANIA NA ÚROVNI SLOVENSKEJ REPUBLIKY.	12
2.1 POLITIKA SLOVENSKEJ REPUBLIKY.	12
2.2 PRÁVNÝ RÁMEC V SLOVENSKEJ REPUBLIKE	12
2.2.1 Ďalšie súvisiace právne predpisy	13
3 UPLATŇOVANIE ZELENÉHO VEREJNÉHO OBSTARÁVANIA V PRAXI	15
3.1 HISTÓRIA ZELENÉHO VEREJNÉHO OBSTARÁVANIA V SLOVENSKEJ REPUBLIKE	15
3.2 PRÍNOSY UPLATŇOVANIA ZELENÉHO VEREJNÉHO OBSTARÁVANIA	15
3.2.1 Environmentálne prínosy	16
3.2.2 Sociálne a zdravotné prínosy	16
3.2.3 Ekonomické prínosy	16
3.2.4 Politické prínosy.	16
3.3 ZDROJE ENVIRONMENTÁLNYCH CHARAKTERISTÍK PRE ZELENÉ VEREJNÉ OBSTARÁVANIE	17
3.3.1 Jednotné európske environmentálne charakteristiky.	17
3.3.2 Národné environmentálne charakteristiky pre zelené verejné obstarávanie	19
3.3.3 Schéma pre environmentálne označovanie produktov.	19
3.4 MOŽNOSTI UPLATŇOVANIA ENVIRONMENTÁLNYCH CHARAKTERISTÍK VO VEREJNOM OBSTARÁVANÍ.	21
3.4.1 Opis predmetu obstarávania	22
3.4.2 Vypracovanie technických špecifikácií	23
3.4.3 Podmienky účasti	26
3.4.4 Kritériá na hodnotenie ponúk.	28
3.4.5 Podmienky realizácie zákazky	30
3.4.6 Variantné riešenia.	31
4 PODPORNÉ AKTIVITY PRE ZELENÉ VEREJNÉ OBSTARÁVANIE NA SLOVENSKU	32
4.1 ODBORNÉ SEMINÁRE.	32
4.2 PUBLIKÁCIE.	32
4.3 WEBOVÁ STRÁNKA	32
4.4 GPP HELPDESK.	33
4.5 PRACOVNÁ SKUPINA	33
4.6 MONITOROVANIE	33
4.7 ZELENÉ ÚRADOVANIE	34
UŽITOČNÉ ODKAZY.	36
POUŽITÉ SKRATKY	37
POUŽITÉ ZDROJE	38

ZÁKLADNÉ POJMY NA ÚČELY PRÍRUČKY

Zelené verejné obstarávanie je postup, pri ktorom sa zohľadňujú environmentálne aspekty v rámci verejného obstarávania, a to zadávaním environmentálnych charakteristík do súťažných podkladov.

Udržateľné verejné obstarávanie je postup, pri ktorom sa verejní obstarávatelia a obstarávatelia snažia pri verejnom obstarávaní produktov dosiahnuť rovnováhu medzi tromi piliermi udržateľného rozvoja, a to ekonomickým, sociálnym a environmentálnym.

Udržateľný rozvoj je neustále zlepšovanie kvality života a životných podmienok súčasných a budúcich generácií.

Zelená zákazka je zmluva s peňažným plnením, uzavretá medzi jedným alebo viacerými verejnými obstarávateľmi alebo obstarávateľmi a jedným alebo viacerými úspešnými uchádzačmi, ktorej predmetom je dodanie tovaru, poskytnutie služby alebo uskutočnenie stavebných prác, s využitím aspoň jednej environmentálnej charakteristiky; a taktiež sa za zelenú zákazku považuje nákup produktu, pri vynaložení finančných prostriedkov z verejných zdrojov, s využitím aspoň jednej environmentálnej charakteristiky.

Nákup, na účely tejto príručky, je zmluva, objednávka alebo iná forma záväzku verejného obstarávateľa alebo ob-

starávateľa, na ktorú sú alebo budú použité finančné prostriedky z verejných zdrojov a ktorej hodnota nepresiahla 1 000 eur.

Environmentálna charakteristika je technická špecifikácia, vlastnosť alebo úroveň environmentálneho profilu produktu, ktorá znižuje jeho negatívny vplyv na životné prostredie, v porovnaní s produktom slúžiacim na rovnaký účel, a tiež akékoľvek environmentálne označenie produktu.

Produkt je tovar, služba alebo stavebné práce.

Environmentálne označenie je znak, symbol alebo písomná identifikácia uvedená na produkte alebo k nemu priložená, ktorá poskytuje spotrebiteľovi informácie o environmentálnych vlastnostiach produktu.

Životný cyklus sú všetky postupné fázy výrobku ako výskum a vývoj, priemyselný vývoj, výroba, oprava, modernizácia, úprava, údržba, logistika, školenie, testovanie, stiahnutie a likvidácia.

Environmentálna technológia je akákoľvek technológia navrhnutá na predchádzanie alebo znižovanie negatívneho vplyvu na životné prostredie v ktorejkoľvek fáze životného cyklu produktu.

foto: Subbotina Anna / shutterstock.com

Zelené verejné obstarávanie (Green Public Procurement – GPP) je jedným z dobrovoľných politických nástrojov v oblasti životného prostredia. Dobrovoľný znamená, že jednotlivé krajiny a jednotliví verejní obstarávatelia a obstarávatelia si môžu sami zvoliť mieru, do akej budú tento nástroj využívať v praxi. Práve to je jeden z dôvodov, prečo je úroveň uplatňovania zeleného verejného obstarávania v jednotlivých krajinách rozdielna. Medzi lídrov v priemernej úrovni uplatňovania zeleného verejného obstarávania patria v rámci členských krajín Európskej únie krajiny ako Rakúsko, Dánsko, Fínsko, Nemecko, Holandsko, Švédsko, Veľká Británia, Španielsko.

Zelené verejné obstarávanie je definované v Oznámení Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov KOM(2008)400 s názvom Verejné obstarávanie pre lepšie životné prostredie ako „proces, v ktorom sa verejné orgány snažia obstarávať tovary, služby a stavebné práce so zníženým negatívnym dopadom na životné prostredie počas celého ich životného cyklu, v porovnaní s tovarmi, službami a stavebnými prácami s rovnakou primárnou funkciou, ktoré by boli inak obstarané“ [4].

foto: beboy / shutterstock.com

S cieľom podporiť tovary, služby, stavebné práce, výrobné postupy, ďalšie prevádzkové činnosti, ako aj postupy nakladania s odpadom, ktoré sú šetrné k životnému prostrediu, a zároveň znižovať finančné náklady organizácie, zastáva politika zeleného verejného obstarávania čoraz významnejšiu úlohu. Keďže zelené verejné obstarávanie

vytvára dopyt po výrobkoch a službách šetrných k životnému prostrediu, ekologickej výrobe produktov a ekotechnológiách, a tiež po dodávateľoch realizujúcich svoju činnosť s ohľadom na životné prostredie a zároveň berie do úvahy celý životný cyklus výrobkov, a s tým súvisiace náklady, predstavuje spôsob, ktorým možno prispievať k ochrane životného prostredia v rámci postupov verejného obstarávania a pri vynakladaní verejných financií.

V Oznámení Komisie Verejné obstarávanie pre lepšie životné prostredie boli schválené osobitné ciele zeleného verejného obstarávania a tiež boli stanovené podporné opatrenia pre uplatňovanie tohto nástroja v praxi. V súčasnosti Európska únia aktívne podporuje a presadzuje zelené verejné obstarávanie v kontexte politiky udržateľnej výroby a spotreby. Stratégia Európa 2020 identifikuje zelené verejné obstarávanie ako jeden z kľúčových nástrojov na dosahovanie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu.

Úlohou verejných obstarávateľov je získať za finančné prostriedky z verejných zdrojov čo najvyššiu úžitkovú hodnotu pri všetkom, čo obstarávajú, teda dodržiavať zásadu hospodárnosti pri vynakladaní verejných financií. Získanie najvyššej úžitkovej hodnoty nemusí nevyhnutne znamenať orientáciu na najlacnejšiu ponuku. Znamená to vybrať najlepšiu ponuku v rámci stanovených parametrov, ktorými môžu byť napríklad kvalita, účinnosť, efektívnosť, vhodnosť na daný účel, ale aj ochrana životného prostredia, ktorá sa môže posudzovať s ostatnými parametrami ako rovnocenný aspekt pri zadávaní zákazky.

Ako uvádza Európska komisia, podľa prieskumov z roku 2011, orgány štátnej a verejnej moci a správy v Európe zodpovedajú každoročne za výdavky vo výške viac ako 2 bilióny eur, čo predstavuje približne 19 % HDP Európskej únie. Využitím takéhoto potenciálu kúpnej sily na výber výrobkov, služieb a stavebných prác šetrných k životnému prostrediu možno významne prispieť k dosahovaniu udržateľného hospodárstva, keďže zelené obstarávanie podporuje znižovanie spotreby energie, vody, surovín, znižovanie množstva nebezpečných látok vo výrobkoch, znižovanie tvorby znečisťujúcich látok, obnoviteľné zdroje energie, ekologické potraviny, redukciu odpadov a množstva obalov, environmentálne nakladanie s odpadmi, recykláciu, opätovné použitie, energetickú efektívnosť a tiež ekodizajn výrobkov.

Okrem dosiahnutia najlepšej hodnoty za vynaložené prostriedky sú verejné orgány povinné konať pri obstarávaní spravodlivo, t. j. musia uplatňovať zásady vnútorného trhu a tiež predchádzať vytváraniu prekážok hospodárskej súťaži, napríklad prostredníctvom uplatňovania príliš obmedzujúcich špecifikácií. Zelené verejné obstarávanie je možné vykonávať spôsobom, ktorý je v súlade s týmito zásadami a tiež v súlade s platnou legislatívou na európskej a národnej úrovni. Právne predpisy o verejnom obstarávaní na európskej a národnej úrovni umožňujú využitie environmentálnych charakteristík pri zadávaní verejnej zákazky aj pri priamom nákupe produktov.

Výhody zeleného verejného obstarávania možno vidieť v plnení osobitných cieľov a úloh v oblasti životného prostredia (napr. energetická účinnosť, zachovanie prírodných zdrojov, znižovanie emisií CO₂), v zlepšovaní sociálnych a zdravotných podmienok života (napr. zvyšovanie

kvality života, ochrana zdravia), v úspore nákladov, v posilnení dôvery občanov, podnikov a spoločnosti smerom k verejnej správe, taktiež v presadzovaní inovácií a podpore vývoja konkurencieschopných environmentálnych tovarov a služieb a v rozšírení trhu o takéto produkty.

Táto metodická príručka bola vypracovaná ako podporná pomôcka pri zadávaní zelených zákaziek v súlade s prioritami a cieľmi štátnej environmentálnej politiky. Je určená najmä pre verejných obstarávateľov a obstarávateľov tak, ako ich definuje zákon č. 25/2006 Z. z. zo 14. decembra 2005 o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o verejnom obstarávaní“), ako aj pre ďalšie zainteresované subjekty. Cieľom príručky je poskytnúť odporúčania verejným obstarávateľom a obstarávateľom pre možnosti uplatnenia environmentálnych charakteristík v rámci postupov verejného obstarávania.

1 POLITICKÝ A PRÁVNÝ RÁMEC REALIZÁCIE ZELENÉHO VEREJNÉHO OBSTARÁVANIA NA ÚROVNI EURÓPSKEJ ÚNIE

1.1 Politiky Európskej únie

Zelené verejné obstarávanie je podporené celým radom politík a stratégií EÚ, čo dokazuje, že je významným nástrojom, ktorý prispieva k dosahovaniu environmentálnych cieľov. Uplatňovanie zeleného verejného obstarávania podporuje udržateľné využívanie prírodných zdrojov, dosahovanie zmien v správaní, ktoré smeruje k udržateľnej výrobe a spotrebe, a tiež podnecuje inovácie.

V Oznámení Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov KOM(2011)109 v konečnom znení Plán energetickej účinnosti na rok 2011 sú identifikované tri kľúčové oblasti úspor energie, a to budovy, doprava a priemysel. Plán hovorí, že verejný sektor by mal ísť príkladom a kľúčový význam pripisuje výraznejšiemu zameraniu na energetickú účinnosť vo verejnom sektore, čo zahŕňa verejné obstarávanie, modernizáciu verejných budov a podporu vysokej energetickej účinnosti v mestách. Verejný sektor môže vytvoriť nové trhy s energeticky účinnými technológiami, službami a obchodnými modelmi.

Základom Oznámenia Komisie KOM(2010)2020 v konečnom znení Európa 2020: Stratégia na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu (ďalej len „Stratégia Európa 2020“) je vytvorenie hospodárstva založeného na znalostiach a inovácii, podpora ekologickejšieho a konkurencieschopnejšieho hospodárstva využívajúceho zdroje efektívnejšie, podpora hospodárstva s vysokou mierou zamestnanosti, zabezpečujúceho sociálnu a územnú súdržnosť. V rámci hlavnej iniciatívy tejto stratégie s názvom „Európa efektívne využívajúca zdroje“, stanovila Európska komisia zámer zlepšiť rámec na využívanie trhovo orientovaných nástrojov, napr. obchodovanie s emisiami, úprava zdaňovania energie, rámec pre štátnu pomoc, podpora širšieho využívania zeleného verejného obstarávania. Členské štáty majú zabezpečiť využívanie regulácie, noriem energetickej hospodárnosti budov a trhovo orientovaných nástrojov, ako sú zdaňovanie, dotácie a verejné obstarávanie, na zníženie energetickej spotreby a využívania zdrojov, ako aj využívať štrukturálne fondy na investovanie do efektívneho využívania energie vo verejných budovách a do efektívnejšieho recyklovania. Stratégia Európa 2020 zdôrazňuje využívanie zeleného verejného obstarávania ako jedného z dôležitých faktorov pri naplňaní jej cieľov.

foto: Ayla87 / freemove.com

Významnou iniciatívou v rámci Stratégie Európa 2020 je „Inovácia v Únii“, ktorá je kľúčom k dosiahnutiu cieľov uvedenej stratégie. Zameriava sa na zlepšenie podmienok a prístupu k financiam pre výskum a inovácie v Európe, aby sa zabezpečilo, že inovatívne nápady sa môžu zmeniť na výrobky a služby, ktoré vytvárajú rast a pracovné miesta. Iniciatíva identifikuje kľúčové oblasti, v ktorých väčšie investície do inovácií a kohéznej politiky môžu dosiahnuť rast v oblasti konkurencieschopnosti a udržateľnosti. Iniciatíva sa zaoberá aj úlohou verejného obstarávania a zeleného verejného obstarávania ako jedného z prostriedkov na dosiahnutie stanovených cieľov.

Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov KOM(2010)639 v konečnom znení Energia 2020: Stratégia pre konkurencieschopnú, udržateľnú a bezpečnú energetiku definuje energetické priority na najbližších desať rokov a stanovuje opatrenia, ktoré sa majú prijať s cieľom riešenia energetických výziev. Oznámenie tiež trvá na kľúčovej úlohe verejného obstarávania, vyzýva verejné orgány, aby išli príkladom. Okrem iného hovorí, že pravidlá verejného obstarávania by mali trvať na účinnosti podmienok pre zvyšovanie energetických úspor a šírenie inovatívnych riešení, najmä v budovách a dopravných prostriedkoch.

V oznámení Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov KOM(2008)397 v konečnom znení o akčnom pláne pre trvalo udržateľnú spotrebu a výrobu a trvalo udržateľnú priemyselnú politiku sa Komisia zaviazala k posilneniu zeleného verejného obstarávania. Oznámenie určuje strategický rámec pre aktivity Európskeho spoločenstva na podporu zeleného verejného obstarávania, opatrenia pre aktualizáciu Smernice o ekodizajne, Nariadenia o environmentálnej značke EÚ, Nariadenia o EMAS a Smernice o energetickom štieňkovaní.

Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov KOM(2008)400 v konečnom znení Verejné obstarávanie pre lepšie životné prostredie definuje pojem zelené verejné obstarávanie, poskytuje návod, ako znížiť vplyvy na životné prostredie spôsobené spotrebou verejného sektora a ako používať zelené verejné obstarávanie na stimulovanie inovácií v oblasti environmentálnych technológií, výrobkov a služieb, podporuje vytvorenie spoločných environmentálnych charakteristík pre zelené verejné obstarávanie, identifikuje prioritné oblasti pre realizáciu zeleného verejného obstarávania, stanovuje ciele, odporúča stanovenie indikátorov na monitorovanie úrovne zeleného verejného obstarávania.

Pracovný dokument útvarov Komisie – sprievodný dokument k oznámeniu Komisie KOM(2008)400 SEK(2008)2126 poskytuje užitočné pokyny pre verejné orgány týkajúce sa definovania a overovania environmentálnych charakteristík, nástroje pre stimulovanie zeleného verejného obstarávania a príklady pre vybrané produktové skupiny, právne a prevádzkové pokyny.

Prax verejného obstarávania podporuje prijímanie inovačných produktov a služieb, a zvýšenie kvality verejných služieb na trhoch, kde je verejný sektor významným zákazníkom. Verejné orgány môžu podporovať využívanie inovačne vhodných postupov verejného obstarávania a stimulovať inováciu na strane dodávateľov, a to buď prostredníctvom pre-komerčného obstarávania alebo pravidelným obstarávaním s uvedením potreby užívateľov tak, že dodávatelia sú stimulovaní, aby prišli s ponukou inovatívnych produktov a/alebo služieb. Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru

a Výboru regiónov KOM(2007)799 Obstarávanie vo fáze pred komerčným využitím: Podpora inovácií s cieľom zabezpečiť trvalo udržateľné verejné služby vysokej kvality v Európe predstavuje nové metodiky pre zadávanie zákaziek v oblasti výskumu a vývoja, ktoré je možné využiť aj pri uplatnení zeleného verejného obstarávania v rámci prístupu hodnotenia nákladov na životný cyklus produktov.

Výkladové oznámenie Komisie o právnych predpisoch Spoločenstva uplatniteľných na zadávanie zákaziek, na ktoré sa úplne alebo čiastočne nevzťahujú smernice o verejnom obstarávaní 2006/C 179/02, vysvetľuje princípy Zmluvy a ďalšie zákony vzťahujúce sa na podprahové zákazky, koncesie atď.

Jedným z podporných prostriedkov Lisabonskej stratégie na vytvorenie najkonkurencieschopnejšej a najdynamickejšej poznatkovo orientovanej ekonomiky sveta sa stal Akčný plán pre environmentálne technológie (Environmental Technologies Action Plan – ETAP), ktorý bol prijatý Európskou komisiou v roku 2004. Hlavným cieľom ETAP sa stal rozvoj ekonomiky zavádzaním najmodernejších technológií a ekoinovácií, ktoré sú ohľaduplné k životnému prostrediu. ETAP sa zameriava na riešenie prekážok, ako sú napríklad zložitosť prechodu z tradičných technológií na nové a nedostatočný prístup ku kapitálu, ktoré bránia rozvoju environmentálnych technológií. Akčný plán hovorí aj o zelenom verejnom obstarávaní ako o nástroji na zlepšovanie trhových podmienok pre podporu ekoinovácií.

V roku 2003 prijala Európska komisia Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu KOM(2003)302 v konečnom znení Integrovaná produktová politika: Nadväznosť na environmentálne uvažovanie orientované na životný cyklus produktu (Life Cycle Thinking – LCT), v ktorom zdôrazňuje význam zeleného verejného obstarávania a iniciuje niekoľko akcií na jeho podporu, a to najmä stanovenie stavu zeleného verejného obstarávania a jeho potenciálny vplyv na životné prostredie a na trhy, podporu členských štátov rozvíjať akčné plány pre ozeleňovanie ich verejného obstarávania (národné akčné plány), vypracovanie informačných opatrení pre verejné orgány (praktická príručka o zelenom verejnom obstarávaní, databáza skupiny produktov, webové stránky venované problematike zeleného verejného obstarávania).

1.2 Právny rámec Európskej únie

Právny rámec verejného obstarávania v EÚ vymedzuje Konsolidované znenie Zmluvy o Európskej únii a Zmluvy o fungovaní Európskej únie (2012/C 326/01) a dve smernice, ktoré v roku 2004 prijal Európsky parlament a Rada. Tieto sú zamerané na objasnenie, zjednodušenie a modernizáciu dovtedy existujúcich európskych právnych predpisov o verejnom obstarávaní. Ide o Smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2004/18/ES o koordinácii postupov zadávania verejných zákaziek na práce, verejných zákaziek na dodávku tovaru a verejných zákaziek na služby v platnom znení a Smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2004/17/ES o koordinácii postupov obstarávania subjektov pôsobiach v odvetviach vodného hospodárstva, energetiky, dopravy a poštových služieb v platnom znení (ďalej len „smernice pre verejné obstarávanie“) a Smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2009/81/ES o koordinácii postupov pre zadávanie určitých zákaziek na práce, zákaziek na dodávku tovaru a zákaziek na služby verejnými obstarávateľmi alebo obstarávateľmi v oblastiach obrany a bezpečnosti a o zmene a doplnení smerníc 2004/17/ES a 2004/18/ES. Z medzinárodného hľadiska je EÚ viazaná podmienkami vyplývajúcimi z dohody o vládnom obstarávaní (Government Procurement Agreement – GPA) Svetovej obchodnej organizácie WTO. Uvedený právny rámec stanovuje pre verejné obstarávanie určité pravidlá a zásady, ktoré zohľadňuje aj politika zeleného verejného obstarávania.

foto: Kovik / freemages.com

Smernice o verejnom obstarávaní obsahujú konkrétny odkaz na možnosť zahrnúť environmentálne charakteristiky do procesu verejného obstarávania. V preambule oboch smerníc sa uvádza cieľ objasniť „...ako môžu verejní obstarávatelia prispieť k ochrane životného prostredia a podporovať trvalo udržateľný rozvoj pri súčasnom zabezpečení možnosti získať čo najlepšiu hodnotu za peniaze vynaložené v rámci zákazky“ [1,2]. Tieto smernice umožňujú verejným obstarávateľom a obstarávateľom uplatňovať zelené verejné obstarávanie v priebehu celého postupu verejného obstarávania, a to:

- integrovaním environmentálnych charakteristík do technických špecifikácií [článok 23(3)b) Smernice 2004/18/ES, článok 34(3)b) Smernice 2004/17/ES, článok 18(3)b) Smernice 2009/81/ES],
- používaním environmentálnych značiek [článok 23(6) Smernice 2004/18/ES, článok 34(6) Smernice 2004/17/ES, článok 18(6) Smernice 2009/81/ES],
- stanovením sociálnych a environmentálnych podmienok pre plnenie zmlúv [článok 26 Smernice 2004/18/ES, článok 38 Smernice 2004/17/ES, článok 20 Smernice 2009/81/ES],
- požadovaním preukázania environmentálnych povinností hospodárskych subjektov [článok 27 Smernice 2004/18/ES, článok 39 Smernice 2004/17/ES, článok 24 Smernice 2009/81/ES],
- požadovaním preukázania spôsobilosti plniť zákazku v súlade s opatreniami environmentálneho riadenia hospodárskych subjektov [článok 52(3) Smernice 2004/17/ES, článok 48(2)f), článok 50 Smernice 2004/18/ES, článok 42(1)f) a článok 44 Smernice 2009/81/ES],
- použitím kritérií založených na environmentálnych charakteristikách [článok 55(1)a) Smernice 2004/17/ES, článok 53(1)a) Smernice 2004/18/ES, článok 41(1)a) Smernice 2009/81/ES].

Smernicu 2004/18/ES a Smernicu 2004/17/ES zrušujú s účinnosťou od 18. apríla 2016 Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/24/EÚ o verejnom obstarávaní a o zrušení smernice 2004/18/ES a Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/25/EÚ o obstarávaní vykonávanom subjektmi pôsobiach v odvetviach vodného hospodárstva, energetiky, dopravy a poštových služieb a o zrušení smernice 2004/17/ES. Do uvedeného dátumu musia členské štáty uviesť do účinnosti zákony potrebné na dosiahnutie súladu s novými smernicami.

1.2.1 Sektorové požiadavky

Určité záväzné povinnosti pri zadávaní verejných zákaziek ukladajú verejným obstarávateľom a obstarávateľom aj sektorové právne predpisy EÚ, a to najmä v nasledujúcich oblastiach:

- kancelárska výpočtová technika,
- vozidlá cestnej dopravy,
- budovy.

Ústredné orgány štátnej správy sú povinné nakupovať kancelársku výpočtovú techniku spĺňajúcu najnovšie minimálne požiadavky energetickej účinnosti programu „Energy Star“. Program „Energy Star“ vyplýva z dohody medzi vládou Spojených štátov amerických a EÚ, a koordinuje energetické štitkovanie kancelárskych zariadení. Program, ktorý vychádza z Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 106/2008 o programe Spoločenstva na označovanie energetickej účinnosti kancelárskych zariadení – prepracované znenie, riadi Európska komisia. Výkon a technické požiadavky na udelenie označenia „Energy Star“ predstavujú užitočný odkaz pri vývoji a používaní environmentálnych charakteristík pre zelené verejné obstarávanie pre mnoho výrobkov.

Na základe Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2009/33/ES o podpore ekologických a energeticky úsporných vozidiel cestnej dopravy sú verejní obstarávatelia a obstarávatelia povinní pri nákupe vozidiel cestnej dopravy zohľadňovať energetické a environmentálne vplyvy počas životnosti vozidla vrátane spotreby energie, emisií CO₂ a určených znečisťujúcich látok s cieľom podporovať a stimulovať trh s ekologickými a energeticky úspornými vozidlami a zlepšiť príspevok dopravného sektora k politikám Spoločenstva v oblasti životného prostredia, klímy a energetiky.

Od 9. januára 2013 je potrebné, podľa Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2010/31/EÚ o energetickej hospodárnosti budov, uplatňovať minimálne požiadavky na energetickú hospodárnosť budov. Smernica obsahuje odporúčanie, aby verejný sektor zohrával vedúcu úlohu v oblasti energetickej hospodárnosti budov. Od 1. januára 2019 musia byť nové budovy, v ktorých sídlia a ktoré vlastní verejné orgány, „budovami s takmer nulovou spotrebou energie“ [5].

Okrem vyššie uvedených právnych predpisov majú niektoré členské štáty osobitné záväzné požiadavky pre zelené verejné obstarávanie pre určité sektory alebo typy zákaziek, napr.:

- Taliansko – pri nákupe, prenájme alebo lízingu osobných motorových vozidiel nesmú byť emisie CO₂ vyššie ako 130 g/km.
- Francúzsko – povinnosť štátnej správy: minimálne 25 % obstaraných nových vozidiel za rok musí byť na elektrický pohon.
- Španielsko – povinnosť mestských úradov zahrnúť sociálne požiadavky: minimálne 5 % všetkých tendrov musí byť vyhradených pre ľudí so sociálnym znevýhodnením.

1.2.2 Ďalšie súvisiace právne predpisy

Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/27/EÚ z 25. októbra 2012 o energetickej efektívnosti, ktorou sa menia a dopĺňajú smernice 2009/125/ES a 2010/30/EÚ a ktorou sa zrušujú smernice 2004/8/ES a 2006/32/ES, stanovuje ambiciózny cieľ, a to dosiahnuť v roku 2020 úsporu energie vo výške 20 %. Smernica ukladá členským štátom povinnosť každoročne obnovovať budovy, ktoré vlastní a využívajú ústredné orgány štátnej správy, v rozsahu 3 % celkovej podlahovej plochy budov s podlahovou plochou nad 500 m², ktoré nespĺňajú minimálne požiadavky na energetickú hospodárnosť stanovené podľa Smernice 2010/31/EÚ o energetickej hospodárnosti budov, a to tak, aby dosiahli aspoň uvedené minimálne požiadavky na energetickú hospodárnosť budov stanovených podľa uvedenej smernice. Od 9. júla 2015 sa základ na výpočet 3 % ročnej miery obnovy budov rozšíri aj o budovy s podlahovou plochou nad 250 m². Členský štát môže dosiahnuť ekvivalentné úspory energie prostredníctvom alternatívnych opatrení na obnovu týchto budov.

Smernica ďalej požaduje, aby ústredné orgány štátnej správy obstarávali iba výrobky, služby a budovy s vysokou energetickou efektívnosťou, pokiaľ je to v súlade s nákladovou efektívnosťou, ekonomickou realizovateľnosťou, udržateľnosťou zo širšieho hľadiska, technickou vhodnosťou a dostatočnou hospodárskou súťažou, a pokiaľ takéto zmluvy majú hodnotu rovnakú alebo vyššiu ako prahové hodnoty stanovené v článku 7 smernice 2004/18/ES,

- ktoré spĺňajú kritériá najvyššej možnej triedy energetickej účinnosti, ak ide o produkt, na ktorý sa vzťahuje delegovaný akt podľa smernice 2010/30/EÚ alebo vykonávacej smernice Komisie,
- ktoré sú v súlade s referenčnými hodnotami energetickej účinnosti stanovenými vo vykonávacom opatrení, ak ide o produkt, na ktorý sa vzťahuje vykonávacie opatrenie podľa smernice 2009/125/ES prijaté po nadobudnutí účinnosti tejto smernice,
- a obstarávajú produkty kancelárskeho zariadenia, na ktoré sa vzťahuje rozhodnutie Rady 2006/1005/ES o uzavretí Dohody medzi USA a EÚ o koordinácii programov označovania energetickej účinnosti kancelárskych zariadení, ktoré spĺňajú aspoň také náročné požiadavky na energetickú účinnosť ako požiadavky uvedené v prílohe C k dohode priloženej k uvedenému rozhodnutiu,
- a obstarávajú iba pneumatiky, ktoré spĺňajú kritérium triedy najvyššej energetickej účinnosti palív podľa Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1222/2009 o označovaní pneumatík (táto požiadavka nebráni verejným orgánom obstarávať pneumatiky s najvyššou triedou príľnavosti za mokra alebo triedou vonkajšieho hluku valenia, ak je obstarávanie zdôvodnené bezpečnosťou alebo zdravím obyvateľstva),
- ktoré vo výzvach na predkladanie ponúk týkajúcich sa zákaziek na poskytovanie služieb požadujú od poskytovateľov služieb, aby na účely poskytovania predmetných služieb používali iba produkty, ktoré spĺňajú vyššie uvedené požiadavky (táto požiadavka sa uplatňuje len na nové produkty),
- a obstarávajú iba také budovy alebo uzatvárajú nové zmluvy len o prenájme takých budov, ktoré spĺňajú aspoň minimálne požiadavky na energetickú hospodárnosť uvedené v článku 5 ods. 1, okrem prípadov, ak predmetom obstarávania je podniknúť hĺbkovú obnovu alebo demoláciu; v prípade verejných orgánov budovu ďalej predať bez toho, aby ju využíval na vlastné účely verejného orgánu, alebo zachovať budovu úradne chránenú ako súčasť označeného prostredia alebo pre jej osobitnú architektonickú alebo historickú hodnotu. Súlad s týmito požiadavkami sa overí prostredníctvom energetických certifikátov uvedených v článku 11 smernice 2010/31/EÚ.

Členský štát má nabádať verejné subjekty, aj na regionálnej a miestnej úrovni, aby nasledovali vzorovú úlohu

ústredných orgánov štátnej správy, a to tak pri obnove budov, ako aj pri verejnom obstarávaní. Smernica nabáda členské štáty, aby podporovali verejné subjekty v tom, aby pri výzvach s významným energetickým obsahom posúdili možnosť uzatvoriť dlhodobé zmluvy o energetickej efektívnosti.

Smernica umožňuje požadovať pri obstarávaní balíka produktov, na ktorý sa ako na celok vzťahuje delegovaný akt prijatý podľa smernice 2010/30/EÚ, celkovú energetickú účinnosť celého balíka tak, že zakúpi balík produktov, ktorý spĺňa kritérium najvyššej triedy energetickej účinnosti.

Smernica požaduje vyhodnotiť a v prípade potreby prijať právne a regulačné ustanovenia, ako aj správne postupy týkajúce sa verejného obstarávania a ročného rozpočtovania a účtovníctva s cieľom zabezpečiť, aby jednotlivé verejné orgány neboli odrádzané od investícií na zlepšenie energetickej efektívnosti a minimalizáciu očakávaných nákladov počas životného cyklu a od používania zmlúv o energetickej efektívnosti a iných mechanizmov financovania treťou stranou na dlhodobom zmluvnom základe. Je možné zahrnúť poskytovanie stimulov, zrušenie alebo zmenu a doplnenie právnych alebo regulačných ustanovení, alebo prijatie usmernení a výkladových oznámení, alebo zjednodušenie administratívnych postupov. Opatrenia môžu byť kombinované s poskytovaním vzdelávania, odbornej prípravy a konkrétnych informácií a technickej pomoci v oblasti energetickej efektívnosti.

foto: DebbieMous / freemages.com

Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2010/30/EÚ z 19. mája 2010 o udávaní spotreby energie a iných zdrojov energeticky významnými výrobkami na štítkoch a štandardných informáciách o výrobkoch – prepracované znenie, (ďalej len „smernica o energetickom štieňkovaní“) rozširuje rozsah pôsobnosti energetických štítkov a zavádza nové triedy energetickej účinnosti pre najviac energeticky úsporné produkty. Smernica odporúča verejným orgánom, aby obstarávali len výrobky s čo najvyšším výkonom a v najvyššej triede energetickej účinnosti. Členské štáty môžu určiť minimálne požiadavky pre zadávanie verejných zákaziek na energeticky významné výrobky.

Nariadenie Komisie (EÚ) č. 1251/2011 z 30. novembra 2011, ktorým sa menia a dopĺňajú smernice Európskeho parlamentu a Rady 2004/17/ES, 2004/18/ES a 2009/81/ES, pokiaľ ide o uplatňovanie prahových hodnôt v oblasti postupov zadávania zákaziek, určuje prahové hodnoty pre uplatňovanie smerníc o verejnom obstarávaní pre zákazky na dodanie tovarov, poskytnutie služieb a uskutočnenie stavebných prác.

Právny rámec pre environmentálne označovanie v EÚ stanovuje v súčasnosti Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 66/2010 z 25. novembra 2009 o environmentálnej značke EÚ. Environmentálne označovanie je jedným z dobrovoľných nástrojov environmentálnej politiky a možno ho v rámci zeleného verejného obstarávania využiť buď ako zdroj environmentálnych charakteristík, alebo ako jeden z možných verifikačných dokumentov pri posudzovaní zhody so stanovenými požiadavkami. Možnosti uplatnenia tohto nástroja sú bližšie popísané v kapitole 3 tejto príručky.

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 995/2010 z 20. októbra 2010, ktorým sa ustanovujú povinnosti hospodárskych subjektov uvádzajúcich na trh drevo a výrobky z dreva, zakazuje uvádzanie nezákonne vyťaženého dreva a výrobkov z dreva na trh EÚ, ukladá povinnosť obchodníkom zabezpečiť sledovateľnosť všetkého dreva a výrobkov z dreva v celom dodávateľskom reťazci a požaduje, aby prevádzkovatelia zaviedli systém povinnej starostlivosti o všetko drevo vyrábané alebo dovážané do EÚ. To zahŕňa povinnosť identifikovať zdroj všetkého dreva, overiť dodržiavanie právnych predpisov a zabezpečiť riadenie rizík a postupy auditu.

Cieľom Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2009/125/ES z 21. októbra 2009 o vytvorení rámca na stanovenie požiadaviek na ekodizajn energeticky významných výrobkov – prepracované znenie, (ďalej len „smernica o ekodizajne“) je znížiť vplyv produktov na životné prostredie, vrátane spotreby energie v rámci životného cyklu tým, že poskytuje EÚ pravidlá pre návrh energeticky významných produktov. Smernica o ekodizajne poskytuje hlavný rámec Európskeho spoločenstva na vypracovanie environmentálnych charakteristík pre energeticky významné výrobky a má osobitný význam pre ich uplatnenie pri zadávaní verejných zákaziek v rámci technických špecifikácií alebo špecifikácií založených na výkone. Je potrebné poznamenať, že smernica sa vzťahuje nielen na produkty, ktoré spotrebúvajú energiu, ale aj na tie, ktoré majú vplyv na spotrebu energie počas používania, napr. okná, izolačný materiál.

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1221/2009 z 25. novembra 2009 o dobrovoľnej účasti organizácií v schéme Spoločenstva pre environmentálne manažérstvo a audit (EMAS), ktorým sa ruší nariadenie (ES) č. 761/2001 a rozhodnutia Komisie 2001/681/ES a 2006/193/ES, stanovuje požiadavky na systém environmentálneho manažérstva vytvorený EÚ na zabezpečenie najkvalitnejšieho nástroja pre dobrovoľné hodnotenie, vykazovanie a zlepšovanie environmentálnej výkonnosti organizácie. Dodávatelia môžu využiť registráciu v schéme EMAS, v rámci zeleného verejného obstarávania, ako jeden zo spôsobov preukazovania zhody s environmentálnymi podmienkami účasti, týkajúcimi sa schopnosti uchádzačov uplatňovať pri plnení zmluvy opatrenia environmentálneho riadenia. Verejné orgány, ktoré chcú uplatniť zelené verejné obstarávanie, môžu využiť EMAS tiež pre jasné usporiadanie a sledovanie cieľov ich environmentálnej politiky.

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1907/2006 z 18. decembra 2006 o registrácii, hodnotení, autorizácii a obmedzovaní chemických látok (REACH), a o zriadení Európskej chemickej agentúry, o zmene a doplnení smernice 1999/45/ES a o zrušení nariadenia Rady (EHS) č. 793/93 a nariadenia Komisie (ES) č. 1488/94, smernice Rady 76/769/EHS a smerníc Komisie 91/155/EHS, 93/67/EHS, 93/105/ES a 2000/21/ES, sa zaoberá registráciou, hodnotením, autorizáciou a obmedzovaním chemických látok. Poskytuje lepšiu a efektívnejšiu

právny rámec pre chemické látky v EÚ, s cieľom zlepšiť ochranu zdravia ľudí a životného prostredia a posilniť konkurencieschopnosť chemického priemyslu v Európe. Nariadenie vyžaduje, aby boli najnebezpečnejšie chemické látky postupne nahradené vhodnými alternatívami. Nariadenie sa v rámci zeleného verejného obstarávania uplatňuje pri stanovovaní limitov a/alebo obmedzovaní obsahu nebezpečných a iných chemických látok v produktoch, predovšetkým pri vývoji environmentálnych charakteristík pre zelené verejné obstarávanie.

Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/28/ES z 23. apríla 2009 o podpore využívania energie z obnoviteľných zdrojov energie a o zmene a doplnení a následnom zrušení smerníc 2001/77/ES a 2003/30/ES stanovuje spoločný rámec pre využívanie energie z obnoviteľných zdrojov, s cieľom obmedziť emisie skleníkových plynov a podporiť čistejšiu dopravu. Určuje záväzné vnútroštátne ciele podielu elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov, pravidlá pre záruky pôvodu a kritériá udržateľnosti pre biopalivá. Podiel energie z obnoviteľných zdrojov v odvetví dopravy musí do roku 2020 predstavovať aspoň 10 % konečnej spotreby energie v tomto odvetví.

Existuje množstvo európskych právnych predpisov vzťahujúcich sa na výrobu potravín a obchodovanie s nimi. Niektoré sa zameriavajú na ochranu zvierat, niektoré na krmoviny, iné na rybolov, na kontrolu kvality potravín, aby sa zabránilo výskytu zvyškov látky alebo iných toxických prvkov, a tiež existujú predpisy zamerané na správne označovanie a identifikáciu potravín. Pre stanovenie environmentálnych charakteristík pre potraviny treba brať do úvahy dva dôležité právne predpisy, a to Nariadenie Rady (ES) č. 834/2007 z 28. júna 2007 o ekologickej výrobe a označovaní ekologických produktov, ktorým sa ruší nariadenie (EHS) č. 2002/91, Nariadenie Komisie (ES) č. 889/2008 z 5. septembra 2008, ktorým sa ustanovujú podrobné pravidlá implementácie nariadenia Rady (ES) č. 834/2007 o ekologickej výrobe a označovaní ekologických produktov so zreteľom na ekologickú výrobu, označovanie a kontrolu.

Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu KOM(2003)251 v konečnom znení Vynútiteľnosť práva, správa a obchod v lesníctve (FLEGT) – Návrh akčného plánu EÚ bol prijatý Komisiou v roku 2003, s následným Nariadením Rady (ES) č. 2173/2005 z 20. decembra 2005

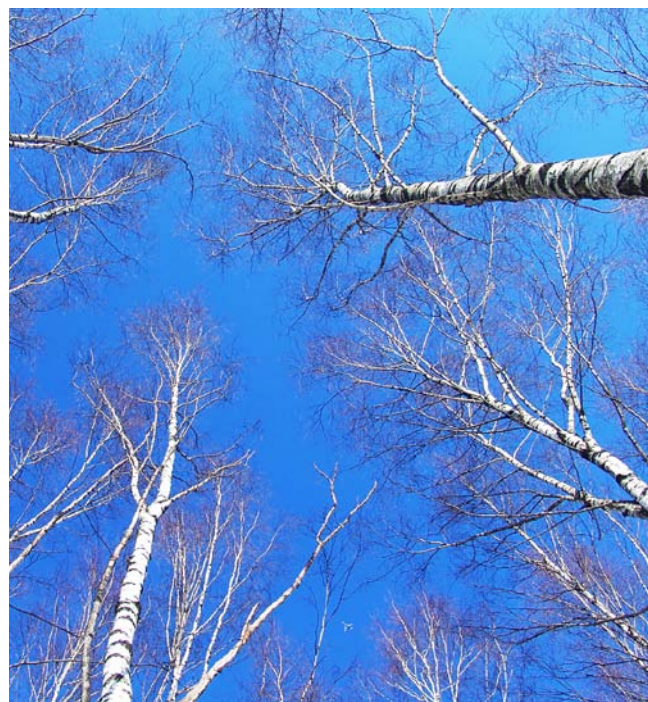

foto: tsfree / freemove.com

o vytvorení licenčného systému FLEGT na dovoz dreva do Európskeho spoločenstva. Drevo a výrobky z dreva, ktoré spĺňajú požiadavky licenčného systému FLEGT, sa považujú za zákonne vyťažené v zmysle uvedeného nariadenia.

Smernica 2002/96/ES Európskeho parlamentu a Rady z 27. januára 2003 o odpade z elektrických a elektronických zariadení (OEEZ) ustanovuje separovaný zber, spracovanie a zhodnotenie odpadu z elektrických a elektronických zariadení a stanovuje príslušné požiadavky na konštrukcie.

Smernica 2002/95/ES Európskeho parlamentu a Rady z 27. januára 2003 o obmedzení používania určitých nebezpečných látok v elektrických a elektronických zariadeniach hovorí, že verejný sektor musí zabezpečiť, aby sa nebezpečné látky uvedené v smernici odstránili z verejných budov, a aby sa nenachádzali v žiadnom zakúpenom elektrickom alebo elektronickom zariadení.

Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2008/98/ES z 19. novembra 2008 o odpade a o zrušení určitých smerníc stanovuje základné pojmy a definície týkajúce sa nakladania s odpadmi a stanovuje zásady pre nakladanie s odpadmi.

2 PRÁVNÝ A POLITICKÝ RÁMEC REALIZÁCIE ZELENÉHO VEREJNÉHO OBSTARÁVANIA NA ÚROVNI SLOVENSKEJ REPUBLIKY

2.1 Politika Slovenskej republiky

Vychádzajúc z legislatívnych a technologických zmien, vývoja zeleného verejného obstarávania v EÚ a v SR, vypracovaný bol Národný akčný plán pre zelené verejné obstarávanie v SR na roky 2011 – 2015 (NAP GPP II), ktorý bol dňa 18. januára 2012 schválený vládou SR uznesením č. 22. Aktivita uvedená v NAP GPP II sa budú realizovať v SR v období rokov 2011 – 2015. Strategickým cieľom materiálu je dosiahnuť do roku 2015 až 65-percentnú úroveň uplatňovania zeleného verejného obstarávania na úrovni ústredných orgánov štátnej správy a im podriadených organizácií a 50-percentnú úroveň uplatňovania zeleného verejného obstarávania na úrovni samosprávnych krajov a miest. Na dosiahnutie tohto cieľa boli stanovené tri parciálne ciele:

1. Budovať povedomie verejných obstarávateľov a obstarávateľov o problematike zeleného verejného obstarávania v podmienkach SR.
2. Posilniť uplatňovanie environmentálnych charakteristík vo verejných zákazkách.
3. Hodnotiť úroveň uplatňovania zeleného verejného obstarávania v SR vo väzbe na požiadavky Európskej komisie.

Gestorom NAP GPP II je Ministerstvo životného prostredia SR. Podrobné informácie o jednotlivých parciálnych cieľoch a nástrojoch na ich napĺňanie možno nájsť v materiáli na webovej stránke rokovania vlády SR z 18. januára 2012 (<http://www.rokovania.sk>).

Uznesením vlády č. 1091/2007 bola schválená Stratégia uplatňovania dobrovoľných nástrojov environmentálnej politiky v SR, ktorá si za globálny cieľ stanovila znižovať environmentálne vplyvy aktivít a produktov na životné prostredie prostredníctvom sústavného zlepšovania environmentálneho správania sa organizácií a povedomia spotrebiteľskej verejnosti. Treťou prioritou tejto stratégie je „podporovať politiku zeleného verejného obstarávania, ktorá umožní zohľadnenie environmentálnych charakteristík v postupoch verejného obstarávania pri rešpektovaní pravidiel hospodárskej súťaže, vnútorného trhu a usmerení o najlepšej praxi“ [7].

Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja, schválená uznesením č. 978/2001, sa v rámci environmentálneho hľadiska zameriava na zníženie podielu využívania neobnoviteľných prírodných zdrojov pri racionálnom využívaní ob-

noviteľných zdrojov, zníženie znečisťovania a poškodzovania životného prostredia, zmiernenie dôsledkov globálnej zmeny klímy, narušenia ozónovej vrstvy a prírodných katastrof a zlepšenie kvality životného prostredia v regiónoch.

V nadväznosti na pristúpenie SR k Rio deklarácii a AGENDE 21 bola vypracovaná Stratégia, zásady a priority štátnej environmentálnej politiky, schválená uznesením vlády SR č. 619/1993, ktorá stanovuje celkovo 162 cieľov, ktoré sú rozčlenené do 4 blokov a 10 sektorov (ochrana ovzdušia a ozónovej vrstvy, ochrana a racionálne využívanie vôd, odpadové hospodárstvo, rizikové faktory a jadrová bezpečnosť, starostlivosť o prírodu a krajinu a územný rozvoj, ochrana a racionálne využívanie horninového prostredia, pôdy a lesa, ekonomika životného prostredia, environmentálna informatika a monitoring, environmentálna výchova, vzdelávanie a propagácia, organizácia a riadenie starostlivosti o životné prostredie). Uplatňovaním zeleného verejného obstarávania prispievajú organizácie k napĺňaniu cieľov štátnej environmentálnej politiky.

2.2 Právny rámec v Slovenskej republike

Verejné obstarávanie v Slovenskej republike je upravené zákonom č. 25/2006 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, do ktorého boli implementované európske smernice pre verejné obstarávanie. Povinnosti vyplývajúce zo zákona, pre zadávanie nadlimitných zákaziek, týkajúce sa uplatňovania politiky zeleného verejného obstarávania sú nasledujúce:

- pri zadávaní zákazky na energeticky významný výrobok je verejný obstarávateľ povinný určiť, v opise predmetu zákazky, požiadavky na výrobok najvyššej výkonnosti a najvyššej triedy energetickej účinnosti podľa osobitného predpisu (§ 34 ods. 5 pri uplatnení odseku 6 tohto ustanovenia),
- pri zákazke na dodanie motorových vozidiel kategórie M1, M2, M3, N1, N2 a N3 je zadávateľ, v opise predmetu zákazky alebo v kritériách na vyhodnotenie ponúk, povinný zohľadniť energetické a environmentálne vplyvy prevádzky týchto vozidiel počas ich životnosti podľa zákona č. 158/2011 Z. z. o podpore energetickej a environmentálnej úsporných motorových vozi-

diel a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o podpore energeticky a environmentálne úsporných motorových vozidiel“) (§ 35a).

V rámci zákona o verejnom obstarávaní môžu verejní obstarávatelia a obstarávatelia dobrovoľne uplatniť zelené verejné obstarávanie:

- v podmienkach účasti pri preukazovaní technickej alebo odbornej spôsobilosti uchádzačov alebo záujemcov na uskutočnenie stavebných prác alebo poskytnutie služby, uvedením opatrení environmentálneho manažérstva použitých pri plnení zmluvy (§ 28 ods. 1 písm. h) a § 108f ods. 1 písm. g)),
- v podmienkach účasti pri vyžadovaní certifikátu manažérstva kvality o dodržiavaní určitých noriem environmentálneho manažérstva uchádzačom alebo záujemcom, ktorým môže byť schéma Európskej únie pre environmentálne manažérstvo a audit alebo normy environmentálneho manažérstva vyplývajúce z príslušných európskych alebo medzinárodných ISO noriem akreditovaných certifikačných orgánov a akreditovaných environmentálnych overovateľov (§ 30),
- v súťažných podkladoch, kde opis predmetu zákazky vypracovaný na základe výkonnostných a funkčných požiadaviek môže zahŕňať environmentálne charakteristiky (§ 34 ods. 2 písm. b)), ktoré, podľa § 34 ods. 7, môžu byť podrobnými technickými požiadavkami odkazujúcimi na technické špecifikácie (alebo ich časť) definované v európskej, viacnárodnej, národnej alebo inej environmentálnej značke,
- v súťažných podkladoch možno uviesť, že výrobky a služby, ktoré sú označené environmentálnou značkou, spĺňajú technické požiadavky, pričom treba akceptovať aj iný vhodný dôkaz (napr. technická dokumentácia výrobcu, skúšobný protokol vydaný skúšobným a kalibračným laboratóriom, certifikačným a inšpekčným orgánom v SR alebo inom členskom štáte, ktorý spĺňa platné európske normy (§ 34 ods. 8),
- v osobitných podmienkach plnenia zmluvy, ktoré sa môžu týkať sociálnych a environmentálnych hľadísk (§ 34 ods. 17),
- v kritériách na vyhodnotenie ponúk vo forme environmentálnych charakteristík, súvisiacich s predmetom zákazky, vyjadrujúcich vzťah úžitkovej hodnoty plnenia a ceny, v prípade vyhodnocovania na základe ekonomicky najvýhodnejšej ponuky; v prípade hodnotenia efektívnosti nákladov s využitím princípu životného

cyklu produktov alebo faktorov výrobného procesu nemusí byť cena osobitným kritériom na vyhodnotenie (§ 35 ods. 3),

- pri zákazke na dodanie motorových vozidiel príslušnej kategórie môže verejný obstarávateľ zohľadniť energetické a environmentálne vplyvy prevádzky týchto vozidiel počas ich životnosti (§ 94 ods. 3).

2.2.1 Ďalšie súvisiace právne predpisy

Zákon č. 39/2013 Z. z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov upravuje práva a povinnosti osôb, odbornú spôsobilosť na poskytovanie odborného poradenstva, informačný systém, pôsobnosť orgánov štátnej správy, sankcie za porušenie povinností, podávanie správ Európskej komisii, systém výmeny informácií o najlepších dostupných technikách v oblasti integrovanej prevencie a kontroly znečisťovania životného prostredia a postupy v procese integrovaného povoľovania.

Zákon č. 351/2012 Z. z. o environmentálnom overovaní a registrácii organizácií v schéme Európskej únie pre environmentálne manažérstvo a audit a o zmene a doplnení niektorých zákonov ustanovuje podmienky registrácie organizácií v schéme EMAS, orgány presadzovania práva, pôsobnosť orgánov štátnej správy v oblasti environmentálneho manažérstva a auditu a zodpovednosť za neoprávnené používanie loga EMAS.

Zákon č. 321/2012 Z. z. o ochrane ozónovej vrstvy Zeme a o zmene a doplnení niektorých zákonov upravuje povinnosti prevádzkovateľov, ktorí nakladajú s kontrolovanou látkou, s novou látkou alebo s výrobkami a zariadeniami obsahujúcimi kontrolované látky, vydávanie certifikátov o odbornej spôsobilosti a odbornú spôsobilosť osôb na vydávanie odborných posudkov, spôsob nakladania s kontrolovanou látkou, pôsobnosť orgánov štátnej správy a zodpovednosť za porušenie povinností uložených týmto zákonom alebo nariadením Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1005/2009 zo 16. septembra 2009 o látkach, ktoré poškodzujú ozónovú vrstvu.

Zákon č. 158/2011 Z. z. o podpore energeticky a environmentálne úsporných motorových vozidiel a o zmene a do-

plnení niektorých zákonov určuje spôsoby, ako zohľadniť energetické a environmentálne vplyvy prevádzky motorových vozidiel kategórií M1, M2, M3, N1, N2 a N3 počas ich životnosti pri nákupe alebo lízingu vozidiel a metodiku výpočtu prevádzkových nákladov počas životnosti vozidla s cieľom podporovať a stimulovať trh s energeticky a environmentálne úspornými vozidlami.

Zákon č. 182/2011 Z. z. o štitkovaní energeticky významných výrobkov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov definuje energeticky významný výrobok, ktorý má priamy alebo nepriamy vplyv na spotrebu energie alebo na iný podstatný zdroj počas jeho používania, upravuje poskytovanie informácií o takomto výrobku pre konečného užívateľa prostredníctvom označovania, štandardných informácií o energeticky významnom výrobku, informácií o spotrebe energie a iných podstatných zdrojov počas používania výrobku.

Zákon č. 529/2010 Z. z. o environmentálnom navrhovaní a používaní výrobkov (zákon o ekodizajne) určuje požiadavky na environmentálne navrhovanie a používanie výrobkov, aby mohli byť uvedené na trh alebo uvedené do prevádzky s cieľom zabezpečiť voľný pohyb týchto výrobkov na trhu Európskej únie.

Zákon č. 137/2010 Z. z. o ovzduší v znení neskorších predpisov upravuje cieľ v kvalite ovzdušia, hodnotenie kvality a informovanie verejnosti o kvalite, práva a povinnosti osôb pri ochrane ovzdušia pred vnášaním znečisťujúcich látok ľudskou činnosťou a pri obmedzovaní príčin a zmierňovaní následkov znečisťovania ovzdušia, pôsobnosť orgánov štátnej správy ochrany ovzdušia a sankcie v oblasti ochrany ovzdušia.

Zákon č. 286/2009 Z. z. o fluórovaných skleníkových plynoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 321/2012 Z. z. upravuje povinnosti fyzických osôb a právnických osôb, ktoré nakladajú s fluórovanými skleníkovými plynmi, výrobkami a zariadeniami, pôsobnosť orgánov štátnej správy a zodpovednosť za porušenie povinností uložených týmto zákonom a nariadením Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 842/2006 zo 17. mája 2006 o určitých fluórovaných skleníkových plynoch.

Zákon č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene a doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestup-

koch v znení neskorších predpisov (vodný zákon) v znení neskorších predpisov vytvára podmienky na všestrannú ochranu vôd vrátane vodných ekosystémov a od vôd priamo závislých ekosystémov, zachovanie alebo zlepšovanie stavu vôd, účelné, hospodárne a trvalo udržateľné využívanie vôd, manažment povodí a zlepšenie kvality životného prostredia a jeho zložiek, znížovanie nepriaznivých účinkov povodní a sucha, zabezpečenie funkcií vodných tokov, bezpečnosť vodných stavieb. Tiež upravuje práva a povinnosti fyzických osôb a právnických osôb k vodám a nehnuteľnostiam, ktoré s nimi súvisia pri ich ochrane, účelnom a hospodárnom využívaní, oprávnenia a povinnosti orgánov štátnej vodnej správy a zodpovednosť za porušenie povinností podľa tohto zákona.

Zákon č. 469/2002 Z. z. o environmentálnom označovaní výrobkov v znení neskorších predpisov upravuje podmienky a postup pri udeľovaní a používaní národnej environmentálnej značky „Environmentálne vhodný produkt“, pôsobnosť orgánov štátnej správy pri udeľovaní európskej environmentálnej značky „Environmentálna značka Európskej únie“ a zodpovednosť za porušovanie povinností ustanovených týmto zákonom.

Zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov upravuje pôsobnosť orgánov štátnej správy a obcí, práva a povinnosti právnických osôb a fyzických osôb pri ochrane prírody a krajiny s cieľom prispieť k zachovaniu rozmanitosti podmienok a foriem života na Zemi, utvárať podmienky na trvalé udržiavanie, obnovovanie a racionálne využívanie prírodných zdrojov, záchranu prírodného dedičstva, charakteristického vzhľadu krajiny a na dosiahnutie a udržanie ekologickej stability.

Zákon č. 223/2001 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov upravuje pôsobnosť orgánov štátnej správy a obcí, práva a povinnosti právnických osôb a fyzických osôb pri predchádzaní vzniku odpadov a pri nakladaní s odpadmi, zodpovednosť za porušenie povinností na úseku odpadového hospodárstva a zriadenie Recyklačného fondu.

Zákon č. 17/1992 Zb. o životnom prostredí v znení neskorších predpisov definuje základné pojmy a zásady ochrany životného prostredia, určuje povinnosti právnických a fyzických osôb pri ochrane a zlepšovaní stavu životného prostredia, ako aj pri využívaní prírodných zdrojov.

3 UPLATŇOVANIE ZELENÉHO VEREJNÉHO OBSTARÁVANIA V PRAXI

3.1 História zeleného verejného obstarávania v Slovenskej republike

Prvým krokom k realizácii zeleného verejného obstarávania v praxi v Slovenskej republike bol príkaz ministra životného prostredia SR č.6/2001-7.1 zaradiť v rezorte do verejného obstarávania, medzi kritériá pre uchádzačov, požiadavky na výrobky označené environmentálnou značkou „Environmentálne vhodný výrobok“ a pri priamom nákupe výrobkov na zabezpečenie prevádzky ministerstva a podriadených organizácií preferovať výrobky s týmto označením.

V roku 2003 boli členské krajiny EÚ vyzvané, v Oznámení Komisie Európskemu parlamentu a Rade KOM(2003)302 v konečnom znení s názvom Integrovaná produktová politika, vypracovať verejne dostupné národné akčné plány pre ekologizáciu verejného obstarávania. V Slovenskej republike bol na základe požiadaviek Obnovej stratégie trvalo udržateľného rozvoja, ku ktorej Slovenská republika pristúpila v roku 2006, Oznámenia Komisie KOM(2003)302 v konečnom znení a Oznámenia Komisie KOM(2005)16 v konečnom znení s názvom Správa o implementácii Akčného plánu environmentálnych technológií v roku 2004, vypracovaný Národný akčný plán pre zelené verejné obstarávanie v SR na roky 2007 – 2010 (NAP GPP), ktorý vláda Slovenskej republiky schválila uznesením č. 944/2007.

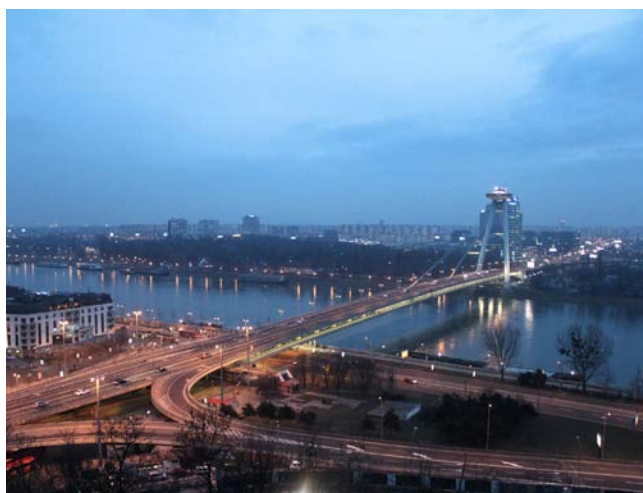
Strategickým cieľom tohto dokumentu, vychádzajúc z odporúčaní Komisie, bolo zlepšiť environmentálne správanie verejného sektora prostredníctvom zvýšenia úrovne

uplatňovania zeleného verejného obstarávania s cieľom dosiahnuť do roku 2010 jeho priemernú úroveň 50 % vytýčenú Európskou komisiou v roku 2008 v Oznámení Komisie KOM(2008)400. Na dosiahnutie tohto cieľa boli v rámci NAP GPP stanovené aktivity, gestorom ktorých sa stalo Ministerstvo životného prostredia SR v spolupráci so Slovenskou agentúrou životného prostredia. V roku 2010 bol vytýčený cieľ dosiahnutý, čo potvrdil prieskum realizovaný v roku 2011.

V roku 2011 bol následne, ako iniciatívny materiál, vypracovaný Národný akčný plán pre zelené verejné obstarávanie v SR na roky 2011 – 2015 (NAP GPP II), ktorý vychádza zo strategických medzinárodných dokumentov a dosiahnutej úrovne uplatňovania zeleného verejného obstarávania v Slovenskej republike do roku 2010. Materiál bol vládou SR schválený uznesením č.22/2012. Strategickým cieľom je dosiahnuť do roku 2015 na úrovni ústredných orgánov štátnej správy vrátane podriadených organizácií 65-percentnú úroveň uplatňovania zeleného verejného obstarávania v SR a 50-percentnú úroveň uplatňovania zeleného verejného obstarávania na úrovni samosprávnych krajov a miest. Pričom úroveň uplatňovania zeleného verejného obstarávania sa hodnotí na základe dvoch indikátorov, a to indikátor 1, ktorý predstavuje percentuálny podiel zeleného verejného obstarávania z celkovej úrovne verejného obstarávania vo väzbe na počet zákaziek, a indikátor 2, ktorý predstavuje percentuálny podiel zeleného verejného obstarávania z celkovej úrovne verejného obstarávania vo väzbe na hodnotu uskutočnených zákaziek v eurách.

3.2 Prínosy uplatňovania zeleného verejného obstarávania

Prínosy uplatňovania zeleného verejného obstarávania sa netýkajú len znižovania priameho vplyvu činností verejných inštitúcií na životné prostredie, ale súčasne môžu prinášať aj sociálne a zdravotné, či ekonomické a politické prínosy. Environmentálne charakteristiky, ktoré možno využiť v priebehu celého procesu verejného obstarávania či pri nákupe, sa zameriavajú na znižovanie negatívnych účinkov produktov (tovarov, služieb a stavebných prác) obstarávaných a nakupovaných verejnými obstarávateľmi a obstarávateľmi na životné prostredie v priebehu celého životného

cyklu produktov. Využitím veľkého potenciálu kúpnej sily verejných orgánov na nákup environmentálne vhodnejších výrobkov a služieb možno dosiahnuť nielen priame environmentálne prínosy, možno napomôcť to, aby sa trh posunul smerom k environmentálne šetrným produktom tým, že verejné orgány budú vytvárať dopyt po takýchto produktoch a zároveň tým podporovať výrobu produktov spôsobom, ktorý je šetrný k životnému prostrediu (t. j. environmentálne technológie) a tiež možno byť príkladom pre súkromných spotrebiteľov, podniky a širokú verejnosť.

3.2.1 Environmentálne prínosy

Politika zeleného verejného obstarávania sa zameriava na riešenie viacerých ekologických problémov, ako napr. klimatické zmeny, nehospodárne využívanie primárnych zdrojov, odlesňovanie, znečisťovanie ovzdušia, vôd, pôd, tvorba odpadov a odpadov z obalov. Environmentálne charakteristiky, ktoré možno začleniť do súťažných podkladov sú zamerané na znižovanie negatívneho vplyvu produktov na životné prostredie.

foto: Ale Paiva / freemages.com

3.2.2 Sociálne a zdravotné prínosy

Zelené verejné obstarávanie zlepšuje služby pre verejnosť, a tým zlepšuje kvalitu života. Čistejšia verejná doprava (so zníženou tvorbou znečisťujúcich látok), ktorú zelené verejné obstarávanie podporuje svojimi environmentálnymi charakteristikami, zlepšuje kvalitu ovzdušia a znižuje respiračné problémy miestnych obyvateľov. Zníženie používania toxických chemických látok v čistiacich prostriedkoch poskytuje zdravšie pracovné prostredie. Používanie stavebných materiálov neobsahujúcich nebezpečné látky zlepšuje prostredie pre užívateľov budov. Obmedzenie používania niektorých

pesticídov a hnojív zlepšuje ochranu zdravia poľnohospodárov pri práci, skvalitňuje potravinový reťazec a pod.

3.2.3 Ekonomické prínosy

Finančné úspory môže uplatňovanie zeleného verejného obstarávania priniesť v prípade, ak sa berie do úvahy nielen cena nákupná, ale aj náklady súvisiace s prevádzkou a následným nakladaním s produktom po skončení jeho životnosti. Napríklad nákup energeticky účinného počítača (alebo akéhokoľvek kancelárskeho zariadenia) môže v konečnom dôsledku ušetriť peniaze rôznymi spôsobmi, a to nižšou spotrebou elektrickej energie, ľahšou recykláciou alebo opätovným použitím na konci svojej životnosti. Toalety so systémom dvojitého splachovania šetria vodu a tým aj náklady na vodu. Dávkovače čistiacich prostriedkov znižujú ich spotrebu a tiež prinášajú úspory nákladov. Okná a budovy s vyššou energetickou účinnosťou prinášajú menej tepelných strát, tým úsporu nákladov na vykurovanie.

Čím dlhšia je životnosť produktu, tým menej často je potrebné ho meniť, vzniká tým menej odpadov a nákladov na nakladanie s odpadmi, ako aj nákladov spojených s kúpou nového produktu. Podpora zeleného verejného obstarávania dáva podnety pre rozvoj priemyslu, pre vývoj zelených technológií a produktov, a podporuje ich na trhu. Najmä malé a stredné podniky môžu profitovať zo zeleného verejného obstarávania, pretože ponúka možnosť nájsť trhy pre ich inovatívne riešenia a produkty. Zavedenie zelených súťažných kritérií môže mať za následok nových účastníkov v oblasti environmentálnych technológií a produktov, potenciálne vedie k zvýšeniu konkurencie a zníženiu cien. Environmentálne opatrenia sú v procese obstarávania možné a vedú k pozitívnym výsledkom. Produkty a služby zakúpené v súlade so zásadami zeleného verejného obstarávania majú potenciál spĺňať vyššie štandardy kvality a sú výkonnejšie pre verejné orgány a tiež občanov. Výrobky a služby, ktoré boli vyvinuté, aby spĺňali požiadavky zeleného verejného obstarávania sa môžu stať populárnymi aj pre súkromných spotrebiteľov.

3.2.4 Politické prínosy

Uplatňovaním zeleného verejného obstarávania možno dosiahnuť environmentálne ciele organizácie, príp. zlepšiť jej imidž angažovaním sa pri dosahovaní cieľov miest-

nej, regionálnej, národnej environmentálnej politiky a politiky EÚ. Používanie nízkoemisných vozidiel mestskej hromadnej dopravy prispieva k zlepšeniu lokálneho ovzdušia a dosahovaniu lokálnych environmentálnych cieľov. Využívanie energie z obnoviteľných zdrojov prispieva k dosahovaniu globálnych cieľov na ochranu klímy a šetreniu neobnoviteľných zdrojov a pod.

3.3 Zdroje environmentálnych charakteristík pre zelené verejné obstarávanie

Pod pojmom environmentálna charakteristika možno rozumieť technickú špecifikáciu, vlastnosť alebo úroveň environmentálneho profilu produktu (tovarov, služieb a stavebných prác), ktoré znižujú jeho negatívny účinok na životné prostredie v priebehu celého životného cyklu. Je to tiež akékoľvek označenie produktu (znak, symbol, písomná identifikácia), ktoré potvrdzuje splnenie určitých environmentálnych vlastností. Vychádzajúc z európskych a národných predpisov o verejnom obstarávaní možno environmentálne charakteristiky využiť v priebehu celého procesu verejného obstarávania.

Environmentálne charakteristiky pre zelené verejné obstarávanie, vytvorené Európskou komisiou, sú vytvorené tak, aby ich bolo možné vložiť priamo do súťažných podkladov, keďže sú v súlade so Zmluvou o založení európskeho spoločenstva, dodržiavajú zásady vnútorného trhu, spĺňajú príslušnú európsku legislatívu. Obsahujú taktiež dôkazy zhody s jednotlivými charakteristikami, čím znižujú verejným obstarávateľom administratívne zaťaženie súvisiace s overovaním zhody.

Pri uplatňovaní zeleného obstarávania je nevyhnutné vyžadovať produkty (výrobky, služby, práce), ktoré sú šetrné k životnému prostrediu. Takéto produkty sa vyznačujú určitými environmentálnymi charakteristikami. A práve tie definuje zadávateľ zákazky na základe vopred stanovených potrieb a požiadaviek organizácie. Pri definovaní environmentálnych charakteristík je dôležité tiež určiť verifikačné prostriedky. Táto príručka sa zameriava na uľahčenie procesu zadávania zelených zákaziek tým, že poskytuje zdroje environmentálnych charakteristík, použiteľné vo verejnom obstarávaní, vrátane možných dôkazov zhody.

3.3.1 Jednotné európske environmentálne charakteristiky

„Základná koncepcia zeleného verejného obstarávania sa opiera o to mať jasné, overiteľné, odôvodniteľné a ctižiadostivé environmentálne charakteristiky pre výroby a služby“ [4], založené na prístupe životného cyklu a vedeckej vedomostnej základni. V oznámení Verejné obstarávanie pre lepšie životné prostredie Komisia odporučila vytvorenie postupu pre stanovenie spoločných environmentálnych charakteristík pre zelené verejné obstarávanie.

Na úrovni EÚ vytvorila Európska komisia odporúčané jednotné environmentálne charakteristiky pre vybrané skupiny produktov, ktoré pravidelne aktualizuje. Charakteristiky boli vytvorené za účelom jednotnej a transparentnej realizácie zeleného verejného obstarávania v celej EÚ a jednotného monitorovania dosiahnutej úrovne v členských krajinách.

V roku 2008 bolo, na základe prieskumov potrieb verejných obstarávateľov, analýz trhu a diskusií zainteresovaných strán, vybraných desať prioritných skupín produktov pre zelené verejné obstarávanie, pre ktoré boli vytvorené environmentálne charakteristiky. Tieto sú pravidelne aktualizované, aby boli v súlade s platnou legislatívou. Postupne k týmto skupinám pribúdali ďalšie.

Presné aktuálne znenia environmentálnych charakteristík pre zelené verejné obstarávanie možno nájsť v produktových listoch, ktoré sú pre všetky skupiny dostupné na webovej stránke Európskej komisie venovanej problematike zeleného verejného obstarávania: http://ec.europa.eu/environment/gpp/eu_gpp_criteria_en.htm. Produktové listy pre jednotlivé skupiny produktov obsahujú rozsah skupiny produktov, hlavné environmentálne vplyvy skupiny produktov, spôsob, akým sa zelené verejné obstarávanie zameriava na znižovanie týchto vplyvov, environmentálne charakteristiky pre zelené verejné obstarávanie podľa jednotlivých fáz verejného obstarávania, možnosti verifikácie pre každú charakteristiku. Tabuľka č. 1 uvádza rozsah prioritných skupín produktov pre zelené verejné obstarávanie.

Tabuľka 1 – Rozsah skupín produktov jednotných európskych environmentálnych charakteristík

Skupina produktov	Rozsah skupiny
Kopírovací a grafický papier	- nepotlačený papier na písanie, tlačenie a kopírovanie (do 170 g/m²), predávaný v hárkoch alebo zvitkoch - nezahŕňa: koncové papierové výrobky, napr. poznámkové bloky, náčrtníky, kalendáre, príručky
Kancelárske IT zariadenia	- osobné počítače (stolové počítače, zabudované stolové počítače, tenký klient) - notebooky (vrátane tabletov) - počítačové obrazovky, klávesnica, externý napájací zdroj a diskretný grafický procesor, ak sú dodávané spolu s počítačom
Čistiace prostriedky a služby	- univerzálne čistiace prostriedky - sanitárne čistiace prostriedky - čistiace prostriedky na okná - detergenty a leštidlá do umývačiek riadu - detergenty na ručné umývanie riadu - pracie prostriedky a prostriedky na odstraňovanie škvŕn - čistiace a upratovacie služby
Doprava	- osobné automobily zakúpené priamo, na lízing alebo prenájaté - prostriedky verejnej dopravy a služby - nákladné vozidlá na odvoz odpadu - služby zberu odpadu
Stavebníctvo	stavebné práce vrátane dodávky súvisiacich služieb, napr. chladenie, kúrenie, vzduchotechnika, zásobovanie elektrickou energiou (fáza projektovania, výstavby, používania a zneškodňovania budov)
Elektrina	elektrina
Nábytok	- interiérový nábytok na podnikateľské účely, napr. kancelárie, školy a na domáce účely - voľne stojace kusy nábytku na uskladnenie, zavesenie, ležanie, sedenie, prácu a jedenie - exteriérový nábytok: lavičky, stoly a stoličky - nezahŕňa: stavebné výrobky, napr. schody, steny, lišty, panely - nezahŕňa: sanitárne zariadenia, koberce, tkaniny, kancelársky materiál a iné výrobky, ktoré primárne neslúžia ako nábytok - nezahŕňa: výrobky, ktoré primárne neslúžia ako nábytok, napr. pouličné lampy, parkovacie zariadenia pre bicykle, ihriská
Textílie	- textilné odevy a doplnky: vreckovky, šály, kabelky, nákupné tašky, plecniaky, opasky atď., ktorých najmenej 90 % hmotnosti tvoria textilné vlákna - interiérový textil: textilné výrobky na použitie v interiéri, ktorých najmenej 90 % hmotnosti tvoria textilné vlákna - rohože, predložky - vlákna, priadza a tkanivá určené na použitie v textilných odevoch a doplnkoch alebo v interiérovom priemysle - nezahŕňa: nástenné a podlahové krytiny
Záhradnícke produkty a služby	- pôdne meliorátory = látky na zlepšenie úrodnosti, obsahujú kompost, hnojivá organického pôvodu - okrasné rastliny - závlahové systémy - záhradná technika: záhradné stroje vybavené palivovým motorom, elektrickým motorom, akumulátormi, alebo ručne poháňané: kosačky na trávnu (vrátane traktorov), vertikulátory, krovínorezy, reťazové píly, kultivátory, strunové kosačky, plotové nožnice, vyžínače, vysávače lístia, fukáre, rotačné kultivátory, drviče - mazacie oleje - herbicídy a pesticídy - invazívne rastliny - záhradnícke služby
Stravovacie služby a zásobovanie potravinami	- ovocie a zelenina - produkty akvakultúry - morské produkty - mäsové výrobky - mliečne výrobky a nápoje - stravovacie služby

Environmentálne charakteristiky sú založené na údajovej základni, na súčasných kritériách environmentálnej značky a na informáciách získaných od zainteresovaných strán priemyslu, spoločnosti a členských štátov. Údajová základňa využíva dostupné vedecké informácie a dáta, prijíma prístup životného cyklu a zapája zainteresované subjekty, ktoré diskutujú o otázkach a rozvíjajú konsenzus. Environmentálne charakteristiky sú navrhnuté tak, aby sa dali priamo vložiť do súťažných podkladov, treba však tiež brať do úvahy národnú legislatívu. Existujú základné a rozšírené charakteristiky:

- základné (kľúčové) charakteristiky sú zamerané na najvýznamnejšie environmentálne vplyvy, sú určené pre ktoréhokoľvek verejného obstarávateľa a obstarávateľa, ktorý chce uplatniť zelené verejné obstarávanie v praxi, ich využitie je s minimálnou potrebou ďalšieho overovania alebo zvýšenia nákladov,
- rozšírené (komplexné) sú určené pre organizácie, ktoré majú záujem o nákup najlepších environmentálnych produktov dostupných na trhu a ich využitie môže znamenať ďalšie administratívne úsilie alebo určité zvýšenie nákladov v porovnaní s inými produktmi, ktoré plnia rovnakú funkciu. Za zelené zákazky sa v rámci zeleného verejného obstarávania považujú tie, pri ktorých bola zohľadnená aspoň jedna environmentálna charakteristika.

Zelené verejné obstarávanie nestanovuje do detailu každý aspekt životného cyklu výrobku, ale rozvážne používanie environmentálnych značiek a/alebo informácií o životnom cykle, ktoré zameriava na kľúčové aspekty.

3.3.2 Národné environmentálne charakteristiky pre zelené verejné obstarávanie

Viaceré členské krajiny majú vytvorené environmentálne charakteristiky pre zelené verejné obstarávanie aj na národnej úrovni. Tieto charakteristiky boli vytvorené pre uplatňovanie zeleného verejného obstarávania aj v oblastiach, do ktorých jednotné európske environmentálne charakteristiky nezasahujú, príp. zahŕňajú dodatočné charakteristiky a berú do úvahy podmienky (napr. legislatívu, dostupnosť produktov na trhu) príslušnej krajiny, v ktorej boli vytvorené. Tieto možno tiež využiť pri zadávaní zelenej zákazky.

3.3.3 Schéma pre environmentálne označovanie produktov

Na niektorých produktoch sú umiestnené environmentálne značky, s cieľom umožniť spotrebiteľom vybrať si tie, ktoré boli uznané ako menej škodlivé pre životné prostredie. Ide o dobrovoľné schémy, založené na konkrétnych vedeckých environmentálnych kritériách, otvorené transparentným a nediskriminačným spôsobom pre všetky podniky. Odberatelia a dodávatelia tak môžu ľahko identifikovať produkty priaznivé k životnému prostrediu.

Environmentálne označovanie je jedným z dobrovoľných nástrojov environmentálnej politiky. Pozostáva z dvoch procesov, a to tvorby environmentálnych kritérií pre produkty a posudzovanie zhody vlastností produktu s vopred stanovenými environmentálnymi kritériami. Environmentálne označovanie stanovuje požiadavky, ktoré musia spĺňať výrobky a služby, aby mohli byť označené environmentálnou značkou. Environmentálne označovanie zahŕňa overenie produktov nezávislou tretou stranou (nie samotnými výrobcami výrobkov alebo poskytovateľmi služieb). Kritériá environmentálneho správania nie sú založené na jednom parametri, ale na štúdiách, ktoré analyzujú vplyv výrobku alebo služby na životné prostredie počas celého životného cyklu, vychádzajúc pri tom z overených technických informácií.

Environmentálne označenie typu I alebo podľa normy STN EN ISO 14024 (Environmentálne značky a vyhlásenia. Environmentálne označovanie typu I. Zásady a postupy) je znak, symbol alebo písomná identifikácia uvedená na produkte alebo k nemu priložená, ktorá poskytuje spotrebiteľovi informácie o environmentálnych vlastnostiach produktu. Označenie ako také je vysoko transparentným, spoľahlivým a nezávislým zdrojom informácií, keďže produkty (výrobky a služby) musia spĺňať určité podmienky a požiadavky na značku vychádzajú z vedeckých dôkazov, environmentálne značky sa prijímajú za účasti všetkých zainteresovaných strán, napr. vládnych orgánov, spotrebiteľov, výrobcov, distribútorov a environmentálnych organizácií a sú dostupné pre všetky zainteresované strany.

Environmentálne označovanie môže byť v rámci zeleného verejného obstarávania využité dvomi spôsobmi. V technických špecifikáciách, v rámci environmentálnych

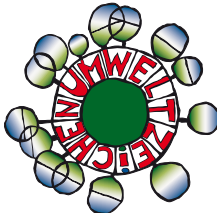
charakteristík, možno priamo využívať stanovené environmentálne kritériá pre jednotlivé skupiny produktov. Nie je možné vyžadovať, aby bol obstarávaný produkt označený environmentálnou značkou, pretože by išlo o porušenie princípu o nediskriminácii uchádzačov alebo záujemcov, ale túto požiadavku možno definovať pomocou environmentálnych kritérií na udelenie environmentálnej značky. Druhým spôsobom využitia environmentálneho označovania je overenie splnenia požiadaviek akceptovaním značky ako jedného z možných dôkazov zhody s technickými špecifikáciami.

Okrem toho verejný obstarávateľ môže použiť len tie kritériá environmentálnej značky, ktoré sa vzťahujú na charakteristiky samotných výrobkov alebo služieb alebo na výrobné procesy, ale nie tie, ktoré sa týkajú všeobecného riadenia podniku. Ak sa v overení splnenia kritérií

uvádza, že je možné použiť iný vhodný dôkazný prostriedok, mohla by sem patriť napr. technická dokumentácia od výrobcu, protokol o skúške od akreditovaného orgánu alebo iné relevantné dôkazy. Verejný obstarávateľ sa v jednotlivých prípadoch bude musieť presvedčiť, či z technického a právneho hľadiska možno predložený dôkaz považovať za vhodný.

Rovnako ako environmentálne charakteristiky pre zelené verejné obstarávanie, aj schéma pre environmentálne označovanie je vytvorená na úrovni EÚ, v rámci ktorej môžu produkty získať právo používať značku „Environmentálna značka EÚ“, a taktiež na jednotlivých národných úrovniach. V rámci zeleného verejného obstarávania možno využiť ktorúkoľvek schému. Nasledujúca tabuľka zobrazuje príklady vybraných environmentálnych značiek typu I.

Tabuľka 2 – Vybrané environmentálne označovanie

Označenie na produktoch	Autorizujúca krajina „Názov označenia“	Označenie na produktoch	Autorizujúca krajina „Názov označenia“
	Európska únia „Environmentálna značka EÚ“		Rakúsko „Životné prostredie“
	Slovenská republika „Environmentálne vhodný produkt“		Nemecko „Modrý Anjel“
	Česká republika „Ekologicky šetrný výrobok“		Dánsko, Fínsko, Nórsko, Island, Švédsko „Severská labuť“

3.4 Možnosti uplatňovania environmentálnych charakteristík vo verejnom obstarávaní

Úlohou verejných obstarávateľov je získať za peniaze daňových poplatníkov čo najvyššiu úžitkovú hodnotu pri všetkom, čo obstarávajú, teda dodržiavať zásadu hospodárnosti pri vynakladaní finančných prostriedkov. Získanie najvyššej úžitkovej hodnoty nemusí nevyhnutne znamenať orientáciu na najlacnejšiu ponuku. Znamená to vybrať najlepšiu ponuku v rámci stanovených parametrov, ktorými môžu byť napríklad kvalita, účinnosť, efektívnosť, vhodnosť na daný účel,

ale aj ochrana životného prostredia, ktorá sa môže posudzovať s ostatnými parametrami ako rovnocenný aspekt pri zadávaní zákazky.

Environmentálne charakteristiky možno do verejného obstarávania začleniť niekoľkými spôsobmi a zároveň dodržať zhodu s európskymi a národnými právnymi predpismi, ako aj so základnými princípmi obstarávania, ako je rovnaké zaobchádzanie s uchádzačmi, nediskriminácia uchádzačov alebo záujemcov, transparentnosť, hospodárnosť a efektívnosť. Právne predpisy o verejnom obstarávaní umožňujú začlenenie environmentálnych charakteristík v procese zadávania zákazky v rámci opisu predmetu zákazky, technických špecifikácií, podmienok účasti vo verejnom obstarávaní, kritérií na hodnotenie ponúk, podmienok realizácie zákazky.

Tabuľka 3 – Vplyv parametrov zákazky na životné prostredie

Druh zákazky	Významné environmentálne parametre zákazky
Dodanie tovaru	- vplyv materiálu použitého na výrobu tovaru na životné prostredie - vplyv samotnej výroby tovaru - využitie obnoviteľných surovín pri výrobe - spotreba energie a vody pri výrobe - spotreba energie a vody počas používania - trvanlivosť, životnosť tovaru - možnosti recyklovania, opätovného využitia po skončení životnosti - balenie tovaru - doprava tovaru
Poskytnutie služby	- technická odbornosť, kvalifikácia pracovníkov realizovať zákazku environmentálne vhodným spôsobom - výrobky, materiály použité pri realizácii zákazky - opatrenia riadenia na minimalizovanie environmentálneho vplyvu služby - spotreba energie a vody pri realizácii zákazky - tvorba odpadu pre realizáciu zákazky
Uskutočnenie prác	- spotreba energie vrátane vykurovania, chladenia, vzduchotechniky, teplej vody, elektriny - spotreba prírodných zdrojov - využívanie obnoviteľných zdrojov energie - energetická hospodárnosť budov - použité stavebné materiály - materiálová efektívnosť, životnosť - tvorba odpadov - hluk - spotreba vody - doprava

V rámci prístupu zeleného verejného obstarávania prijatého Európskou komisiou sa musia najprv určiť hlavné environmentálne vplyvy spojené s každým výrobkom, službou alebo prácou na základe komplexnej analýzy životného cyklu, a potom sa navrhnu kritériá verejného obstarávania, ktoré riešia tieto vplyvy. Tým sa zabezpečí, že prepojenie medzi činnosťami verejného obstarávania a environmentálnymi výhodami je zreteľné. Každý tovar, služba a práca v sebe zahŕňajú určité dôsledky na životné prostredie, ktoré by sa mali zväžiť práve pri zadávaní zákazky. Pri zákazke na dodanie tovaru, poskytnutie služby alebo uskutočnenie stavebných prác by sa mali brať do úvahy odlišné parametre, ktoré bližšie popisuje tabuľka 3.

Ďalej sa príručka venuje prípravnej fáze procesu verejného obstarávania a vypracovaniu súťažných podkladov s možnosťami uplatnenia environmentálnych charakteristík v nich.

3.4.1 Opis predmetu obstarávania

Právne predpisy o verejnom obstarávaní definujú iba postup, preto si predmet zákazky môže organizácia určiť spôsobom, ktorý zodpovedá jej potrebám. Voľnosť pri definovaní predmetu zákazky je obmedzená ustanoveniami Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva, o slobode poskytovať služby a voľnom pohybe tovaru. Z environmentálneho hľadiska je vhodná definícia predmetu zákazky založená na opise výkonu, pretože tak možno vyjadriť očakávaný efekt a nemusia byť detailne určené všetky požadované vlastnosti produktu. Environmentálne znejúci názov zákazky uľahčuje záujemcom rýchlo identifikovať, čo verejný obstarávateľ/obstarávateľ požaduje a vyjadruje, že environmentálna výkonnosť tovaru, služby alebo práce bude dôležitou súčasťou zákazky. Príklady environmentálne znejúceho názvu zákazky uvádza tabuľka 4. Definovanie predmetu zákazky možno podľa zákona o verejnom obstarávaní realizovať na základe technických špecifikácií. Technické špecifikácie použité na definovanie predmetu obstarávania nemôžu byť diskriminačné.

Tabuľka 4 – Príklady environmentálne znejúceho predmetu zákazky

Druh zákazky	Environmentálna definícia predmetu zákazky
Obstaranie tovaru	- Nákup energeticky efektívnych počítačov. - Nákup čistiacich prostriedkov šetrných k životnému prostrediu. - Nákup monitorov s nízkym vplyvom na životné prostredie počas celého životného cyklu. - Nákup nízkoemisných vozidiel hromadnej dopravy. - Nákup recyklovaného kancelárskeho papiera vyrobeného zo 100 % opätovne získaných vlákien.
Poskytnutie služby	- Zákazka na environmentálne čistiace služby. - Zákazka na stravovacie služby s poskytnutím organickej stravy. - Zákazka na záhradnícke služby s využitím produktov a činností so zníženým vplyvom na životné prostredie.
Uskutočnenie stavebných prác	- Výstavba novej energeticky hospodárnej budovy využívajúcej obnoviteľné zdroje energie s použitím stavebných materiálov a výrobkov šetrných k životnému prostrediu. - Renovácia budovy s cieľom dosiahnuť vysokú energetickú hospodárnosť a vysokú úroveň využívania obnoviteľných zdrojov energie s použitím stavebných materiálov a výrobkov šetrných k životnému prostrediu.

3.4.2 Vypracovanie technických špecifikácií

Po definovaní predmetu zákazky je potrebné určiť merateľné technické špecifikácie. Technické špecifikácie plnia dve funkcie, a to:

- opisujú zákazku pre trh, aby sa dodávatelia mohli rozhodnúť, či sa budú o ňu uchádzať, t. j. pomáhajú určiť úroveň konkurencie,
- poskytujú merateľné požiadavky, na základe ktorých sa budú ponuky porovnávať, teda predstavujú minimálne kritériá zhody. Musia byť zadané jasne a jednoznačne, inak budú viesť k nevhodným ponukám.

Technické špecifikácie musia priamo súvisieť s obstarávaným tovarom, službou alebo prácami. Taktiež musia byť jasné a zrozumiteľné pre všetkých rovnakým spôsobom, aby bolo možné overiť zhodu. Môžu byť formulované na základe jednotných environmentálnych charakteristík pre zelené verejné obstarávanie (pozri podkapitolu 3.3.1), ako aj národných environmentálnych charakteristík pre zelené verejné obstarávanie (pozri podkapitolu 3.3.2). Môžu tiež obsahovať kritériá alebo ich časť, tak ako sú definované v niektorej schéme environmentálneho označovania (pozri podkapitolu 3.3.3). Technické špecifikácie možno určiť aj na základe výkonnostných alebo funkčných špecifikácií. Smernice o verejnom obstarávaní umožňujú určiť v technických špecifikáciách úroveň environmentálnej výkonnosti materiálu, výrobu, dodávky alebo služby.

foto: bogela / freemages.com

3.4.2.1 Technické špecifikácie vychádzajúce z environmentálnych charakteristík pre GPP

Praktický príklad:

Predmet zákazky: Nákup recyklovaného kancelárskeho papiera vyrobeného zo 100 % opätovne získaných vlákien.

Technická špecifikácia: Papier musí byť vyrobený zo 100 % opätovne získaných vlákien.

Overovanie: Výrobok ocenený Environmentálnou značkou EÚ, inou environmentálnou značkou typu I, ktorá potvrdzuje uvedenú špecifikáciu, technická dokumentácia výrobcu, protokol o skúške od akreditovanej skúšobne, iný dôkaz, ktorý potvrdzuje uvedenú špecifikáciu.

Poznámka: Uvedená technická špecifikácia je vybraná z produktového listu jednotných európskych environmentálnych charakteristík pre zelené verejné obstarávanie pre skupinu produktov Kopírovací a grafický papier.

3.4.2.2 Technické špecifikácie vychádzajúce z environmentálneho označovania

Informácie o environmentálnej dôveryhodnosti výrobu alebo služby normalizovaným spôsobom poskytuje široké spektrum environmentálnych značiek. Verejný obstarávateľ môže určiť technické špecifikácie pomocou environmentálnych charakteristík, ktoré odkazujú na environmentálne kritériá niektorej schémy environmentálneho označovania.

Praktický príklad:

Predmet zákazky: Nákup čistiacich prostriedkov šetrných k životnému prostrediu.

Nevhodná technická špecifikácia: Papier musí byť označený Environmentálnou značkou EÚ.

Poznámka: Porušenie pravidla o nediskriminácii.

Vhodné technické špecifikácie:

1. V prípade univerzálnych čistiacich prostriedkov, ktoré sa pred použitím riedia vodou, celkový obsah fosforu nepresahuje 0,02 g dávky produktu odporúčaného výrobcu na prípravu 1 litra vody na umývanie.
2. V prípade univerzálnych čistiacich prostriedkov, ktoré sa používajú bez riedenia, celkový obsah fosforu (P) nepresahuje 0,2 g na 100 g produktu.

Poznámka: Uvedené technické špecifikácie sú vybrané environmentálne kritériá na udelenie Environmentálnej značky EÚ, z Rozhodnutia Komisie č. 2011/383/EÚ, ktorým sa ustanovujú ekologické kritériá na udelenie environmentálnej značky EÚ univerzálnym čistiacim prostriedkom a sanitárnym čistiacim prostriedkom.

3.4.2.3 Technické špecifikácie založené na výkonnosti

Využitie technických špecifikácií založených na výkonnosti poskytuje trhu širší priestor pre tvorivosť a v niektorých prípadoch je pre trh výzvou na vypracovanie inovatívnych technických riešení. V tomto prípade je potrebné opísať požadované výsledky a výstupy, ktoré sa majú dosiahnuť vo vzťahu ku kvalite, množstvu, spoľahlivosti a pod. vrátane toho, ako by mali byť merané. Neopisujú sa však vstupy, ani pracovné postupy. Záujemca má v tomto prípade voľnosť navrhnúť najvhodnejšie riešenie pre splnenie požiadavky.

Praktický príklad:

Predmet zákazky: Vypracovanie projektovej dokumentácie a zhotovenie stavby.

Technická špecifikácia: Zabezpečenie stálnej teploty v miestnosti v rozsahu 18 – 22 °C v zimných mesiacoch a 26 – 28 °C v letných mesiacoch.

Pri stanovení špecifikácií založených na výkone, by malo byť dôsledne premyslené hodnotenie a porovnávanie jednotlivých ponúk spravodlivým a transparentným spôsobom. Uchádzača možno požiadať, aby uviedol, ako plánuje splniť požadovaný výsledok a úroveň kvality stanovenú v zadávacích podkladoch. Vo vyššie uvedenom príklade možno vyžadovať od uchádzača popis, ako by udržiaval požadovanú teplotu v miestnosti a technické údaje pre potvrdenie uskutočniteľnosti navrhnutých metód. Treba tiež zvážiť ako zahrnúť presné termíny ponuky do zmluvných podmienok.

3.4.2.4 Technické špecifikácie založené na výrobnom postupe

Dôležitou súčasťou vplyvu výrobku na životné prostredie môže byť materiál a spôsob jeho výroby, alebo spôsob, akým sa vykonávajú služby či práce. V rámci technických špecifikácií založených na výrobných a spracovateľských procesoch možno v súlade so smernicami o verejnom obstarávaní určiť použitý materiál a výrobný postup, pričom treba rešpektovať princíp nediskriminácie, rovnakého zaobchádzania, transparentnosti, proporcionality a voľného pohybu výrobkov a služieb.

Technické špecifikácie sa musia týkať predmetu obstarávania, preto možno zahrnúť iba také charakteristiky, ktoré sú spojené priamo s výrobou obstarávaného tovaru, poskytnutím obstarávanej služby alebo prác, bez toho že by boli viditeľné. Tiež možno určiť škálu uprednostňovaných materiálov alebo stanoviť požiadavku, aby žiadny z použitých materiálov nepoškodzoval zdravie a životné prostredie (najmä odkazom na právne predpisy, ktoré obmedzujú nebezpečné látky ako REACH, Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1272/2008 zo 16. decembra 2008 o klasifikácii, balení a označovaní látok a zmesí, o zmene, doplnení a zrušení smerníc 67/548/EHS a 1999/45/ES a o zmene a doplnení nariadenia (ES) 1907/2006, nazývané skrátene nariadenie CLP, Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/65/EÚ z 8. júna 2011 o obmedzení používania určitých nebezpečných látok v elektrických a elektronických zariadeniach – prepracované znenie). Aby bol dodržaný princíp nediskriminácie, takéto obmedzenia musia byť založené na objektívnom posúdení rizika. Vhodným zdrojom technických špecifikácií založených na výrobných postupoch sú jednotné európske environmentálne charakteristiky pre zelené verejné obstarávanie a environmentálne označovanie produktov, ktoré pokrývajú široké spektrum skupín produktov.

Typickými príkladmi zeleného verejného obstarávania je zahrnutie požiadaviek obmedzujúcich obsah určitých nebezpečných látok v čistiacich prostriedkoch či textíliách, alebo vyžadovanie určitého percentuálneho podielu recyklovaného obsahu výrobku napr. v kancelárskom papieri. Verejný obstarávateľ má právo vyžadovať minimálny podiel recyklovateľného alebo opätovne použiteľného obsahu. V rámci verejného obstarávania možno napríklad požadovať:

- určitý percentuálny podiel energie vyrobenej z obnoviteľných zdrojov energie,
- aby spotreba energie počítača za hodinu nepresahovala stanovenú hodnotu,
- nižšiu produkciu emisií vozidla, ako je stanovená limitná hodnota,
- organický pôvod potravín a pod.

Praktický príklad:

Predmet zákazky: Zákazka na nákup stolového počítača s nízkou spotrebou energie.

Technická špecifikácia: Spotreba energie počítača s jedným fyzickým jadrom a ≤ 2 GB systémovej pamäte musí byť $\leq 148,0$ kWh.

Poznámka: Uvedená technická špecifikácia je vybraná z kľúčových kritérií na udelenie značky Energy Star.

foto: ante3 / freemages.com

Nie je však dovolené trvať na výrobnom postupe, ktorý je výhradný len pre jedného dodávateľa alebo dodávateľa len z jednej krajiny alebo regiónu. Jedine v takom prípade, že sa uvedie odôvodnenie výnimočnými okolnosťami zákazky, pričom však treba uviesť „alebo rovnocenný“.

Dôležitý význam má v tomto prípade princíp proporcionality, teda ako zabezpečiť, že požiadavky týkajúce sa výrobného postupu naozaj prispievajú k environmentálnym cieľom. Vhodné environmentálne charakteristiky možno získať využitím metódy hodnotenia životného cyklu produktov (metóda Life Cycle Assessment – LCA). Metóda

LCA určuje environmentálne aspekty a možné environmentálne vplyvy (napr. využívanie zdrojov, environmentálne dôsledky znečisťovania) počas celého životného cyklu produktu od získavania surovín cez výrobu, používanie, nakladanie po skončení životnosti, recyklovanie až po konečné zneškodňovanie (t. j. „od kolísky po hrob“, resp. „od kolísky po kolísku“). Realizácia tejto metódy v praxi znamená pre verejných obstarávateľov/obstarávateľov vynaložiť značné úsilie, preto sa odporúča využitie environmentálnych charakteristík pre zelené verejné obstarávanie a kritérií pre udeľovanie environmentálnych značiek, ktoré vychádzajú z metódy LCA.

3.4.2.5 Overovanie zhody

Jednotné európske environmentálne charakteristiky pre zelené verejné obstarávanie odkazujú na záväzné právne predpisy, ktoré musia byť splnené vo všetkých členských krajinách (napr. REACH, nariadenie CLP). Doklad o súlade s týmito predpismi, resp. ich národnou implementáciou, má obvykle uchádzač k dispozícii, pretože je to základnou podmienkou pre jeho podnikanie.

V prípade využitia environmentálnych kritérií z niektorých zo schém environmentálneho označovania produktov, možno ako dôkaz zhody uznať označenie produktu touto značkou. Výsledky z testov, skúšok, technická dokumentácia alebo vyhlásenie výrobcu, dodávateľa alebo poskytovateľa služieb musia byť akceptované tiež.

Pre posúdenie zhody s technickými špecifikáciami môže byť užitočné aj vlastné vyhlásenie tvrdení o environmentálnych vlastnostiach výrobku (environmentálne označovanie typu II), ktorého zásady a princípy sú štandardizované v norme STN EN ISO 14021. Tento typ označovania umožňuje uvádzať vlastné vyhlásenia tvrdení o environmentálnych vlastnostiach výrobkov, formulované výrobcami, dovozcami, distribútormi, maloobchodníkmi alebo kýmkoľvek, kto má pravdepodobný prospech z tvrdenia. Vlastné vyhlásenia sa môžu uvádzať aj bez certifikácie, resp. autorizácie treťou stranou. Označovanie umožňuje výrobcovi alebo dovozcom, zlepšujúcim svoje environmentálne správanie a environmentálnu kvalitu výrobkov, zvýšiť svoju konkurencieschopnosť v prípade, keď nie sú vopred stanovené špecifické požiadavky v rámci národnej alebo európskej schémy environmentálneho označovania. Cieľom pou-

živania vlastných vyhlásení výrobcami alebo dovozcami je prostredníctvom podávania overiteľných, presných a nezávádzajúcich informácií o environmentálnych aspektoch výrobkov podporovať dopyt a dodávanie tých výrobkov, ktoré predstavujú menšiu záťaž pre životné prostredie a stimulovať na základe hospodárskej súťaže environmentálne zlepšovanie prostredníctvom trhu.

Environmentálne vyhlásenie o produktoch (environmentálne označovanie typu III) je štandardizované podľa normy STN EN ISO 14025 – Environmentálne značky a vyhlásenia. Environmentálne vyhlásenia typu III. Zásady a postupy –, ktorá môže byť taktiež uvedená ako jeden z dôkazov zhody, vrátane ekvivalentných dôkazov. Environmentálne vyhlásenie o produktoch musí byť vždy založené na overených informáciách z posúdenia životného cyklu výrobku v súlade s požiadavkami noriem radu ISO 14040. Predstavuje tak kvalifikovanú výpoveď o environmentálnych aspektoch výrobku. Vyhlásenie musí byť overené treťou nezávislou stranou.

foto: Colin Broug / freemages.com

Ak sa v zadávacích podkladoch uvádzajú technické normy, na posúdenie zhody možno využiť certifikáciu podľa uvedenej normy/noriem. Ako dôkaz zhody musí byť pre dodržanie princípu nediskriminácie uznaná akákoľvek forma dokumentácie/dôkazu, ktorá preukazuje splnenie požadovaných kritérií.

3.4.3 Podmienky účasti

Zoznam prípadov keď možno vylúčiť uchádzača je uvedený v smerniciach o verejnom obstarávaní. Čo sa týka odbornej činnosti, je možné vylúčiť takého uchádzača, ktorý pri svojej činnosti poškodzuje životné prostredie, a to na základe kritéria o vylúčení subjektu, ktorý bol konečným alebo právoplatným rozsudkom uznaný vinným zo spáchania trestného činu, ktorý súvisí s jeho podnikaním alebo ak sa previnil závažným porušením svojich odborných povinností. Napr. možno na základe závažného porušenia odborných povinností vylúčiť spoločnosť zaoberajúcu sa napr. zneškodňovaním odpadu, ak opakovane porušila ustanovenia práva o ochrane životného prostredia a bola jej za to niekoľkokrát uložená pokuta.

Pri posudzovaní schopnosti plniť zákazku môžu verejní obstarávatelia/obstarávatelia zohľadniť špecifické skúsenosti a kompetencie týkajúce sa environmentálnych aspektov, ktoré sa týkajú predmetu zákazky. Technická spôsobilosť v starostlivosti o životné prostredie môže zahŕňať napr.:

- súlad s predpismi environmentálneho práva,
- dôkaz, že dodávateľ má vo svojom riadení zahrnutý princíp prevencie znečisťovania,
- dôkaz, že riadi významné environmentálne aspekty svojich činností, procesov, výrobkov a služieb (nakladanie s odpadmi, znižovanie emisií do ovzdušia, vody, pôdy, energetickej a materiálnej efektívnosti).

Posúdenie technickej spôsobilosti v praxi zohľadňuje otázky, ako napr.:

- predchádzajúce skúsenosti organizácie s realizáciou environmentálnych zákaziek – v tomto prípade je užitočná evidencia realizovaných zákaziek, ktorá hovorí o predchádzajúcej skúsenosti organizácie so zákazkami, kde sa vyžadovali environmentálne požiadavky. Tu však treba určiť, aké údaje sú relevantné a tiež spôsob ich dokazovania,

- dostupnosť technikov/pracovníkov s požadovanými znalosťami, skúsenosťami, kvalifikáciou na riešenie environmentálnych otázok zákazky, ktoré možno získať rôznymi formami vzdelávania,
- dostupnosť technických zariadení na ochranu životného prostredia – výskumné a technické zariadenia na riešenie environmentálnych aspektov zákazky,
- prostriedky na zabezpečenie kvality environmentálnych aspektov zákazky – prístup k technickým orgánom, opatreniam.

3.4.3.1 Systém environmentálneho manažérstva (EMS)

Právne predpisy o verejnom obstarávaní umožňujú pri zákazke na poskytnutie služby a uskutočnenie stavebných prác vyžadovať od uchádzača alebo záujemcu doklad o zavedených opatreniach environmentálneho riadenia, ktoré budú aplikované pri realizácii zákazky. To platí však len v prípade, že takéto opatrenia sú pre zákazku relevantné. Jedným z dôkazov v tomto prípade môže byť certifikát systému environmentálneho manažérstva.

Systém environmentálneho manažérstva je dobrovoľný nástroj určený pre každú organizáciu, podnik alebo verejný orgán, ktorý poskytuje jasný obraz o jeho vplyvoch na životné prostredie, pomáha zamerať sa na tie najvýznamnejšie a správne ich riadiť v zmysle neustáleho zlepšovania svojho environmentálneho profilu. EMS integruje riadenie ochrany životného prostredia do každodennej prevádzky organizácie, dlhodobého plánovania a ďalších kontrolných mechanizmov. Systém environmentálneho manažérstva možno v rámci zeleného verejného obstarávania využiť dvoma spôsobmi, a to ako:

- jednu z podmienok účasti vo verejnom obstarávaní,
- jeden z možných verifikačných dokumentov pri posudzovaní zhody s požiadavkami.

Organizácia môže mať zavedený systém environmentálneho manažérstva dvoma spôsobmi:

- podľa technickej normy STN EN ISO 14001:2005 Systémy environmentálneho manažérstva. Požiadavky s pokynmi na použitie,
- podľa nariadenia Európskeho parlamentu a Rady č. 1221/2009 o dobrovoľnej účasti organizácií v schéme

me Európskeho spoločenstva pre environmentálne manažérstvo a audit (EMAS).

Oba uvedené prístupy, certifikácia podľa normy ISO 14001 a registrácia v schéme EMAS, možno použiť vo verejnom obstarávaní ako dôkaz zhody s opatreniami environmentálneho riadenia. Za iný vhodný dôkaz sa považuje napr. správa z environmentálneho auditu od akreditovanej auditorskej organizácie, environmentálne vyhlásenie potvrdené akreditovaným environmentálnym overovateľom.

Vhodné prípady na využitie systému environmentálneho manažérstva sú tie, v ktorých povaha prác a/alebo služieb opodstatňuje uplatňovanie environmentálnych opatrení alebo systémov riadenia počas plnenia zmluvy. Tieto opatrenia musia súvisieť s predmetom zákazky. Verejný obstarávateľ/obstarávateľ však nesmie vyžadovať, aby mala organizácia registráciu v schéme EMAS alebo certifikáciu podľa ISO, alebo aby spĺňala požiadavky registrácie do plnej miery.

Uplatnenie systému environmentálneho manažérstva v rámci zeleného verejného obstarávania možno využiť ako dôkaz spôsobilosti aj v prípade, ak zadávateľ zákazky stanoví požiadavky napr. na technické vybavenie alebo odbornú prípravu zamestnancov, ak systém EMS obsahuje príslušné informácie.

Praktický príklad:

Predmet zákazky: Zákazka na environmentálne upratovacie služby.

Podmienky účasti: Uchádzač musí preukázať svoju schopnosť vykonávať služby environmentálne vhodným spôsobom. Musí predložiť doklad o pravidelnom školení zamestnancov v oblasti ochrany zdravia, bezpečnosti a environmentálnych aspektov upratovacích činností a dôkaz zhody s dodržiavaním bezpečnosti, ochrany zdravia pri práci a životného prostredia.

Overovanie: Certifikát EMS podľa ISO 14001, osvedčenie o registrácii v schéme EMAS, iný ekvivalentný dôkaz rovnocenných opatrení environmentálneho manažérstva.

Poznámka: Uvedená podmienka účasti je vybraná z produktového listu jednotných európskych environmentálnych charakteristík pre zelené verejné obstarávanie pre skupinu produktov Čistiace prostriedky a upratovacie služby.

Praktický príklad:

Predmet zákazky: Zákazka na stravovacie služby vykonávané spôsobom šetrným k životnému prostrediu.

Podmienky účasti: Uchádzač musí preukázať svoju spôsobilosť na splnenie environmentálnych aspektov zákazky prostredníctvom:

- systému environmentálneho manažérstva (EMS) pre stravovacie služby (napr. EMAS, ISO 14001 alebo rovnocenného systému) alebo
- environmentálnej politiky pre činnosti v oblasti stravovania a pracovné pokyny a postupy na vykonávanie služieb spôsobom šetrným k životnému prostrediu, alebo
- predchádzajúcich skúseností pri uplatňovaní opatrení environmentálneho manažérstva v podobných zákazkách.

Poznámka: Uvedená podmienka účasti je vybraná z produktového listu jednotných európskych environmentálnych charakteristík pre zelené verejné obstarávanie pre skupinu produktov Stravovacie služby a zásobovanie potravinami.

3.4.4 Kritériá na hodnotenie ponúk

V tejto fáze procesu verejného obstarávania dochádza k hodnoteniu kvality ponúk a porovnávaniu nákladov. Zákazka môže byť zadaná na základe najnižšej ceny alebo ekonomicky najvýhodnejšej ponuky. Porovnávanie ponúk preto nemusí byť založené len na nákupnej cene. Verejný obstarávateľ/obstarávateľ by mal v rámci zeleného verejného obstarávania zvažovať okrem nákupnej ceny aj iné náklady, ktoré vzniknú používaním tovaru a jeho zneškodňovaním. Ekonomicky najvýhodnejšia ponuka zvažuje aj ekonomicky výhodné ďalšie náklady.

Vopred stanovené kritériá na vyhodnotenie ponúk môžu zahŕňať aj environmentálne charakteristiky. Je na každom verejnom obstarávateľovi/obstarávateľovi určiť, ktoré charakteristiky uplatní a akú váhu im priradí, musia však spĺňať určité kritériá, a to:

- musia súvisieť s predmetom zákazky,
- nesmú umožniť neobmedzenú slobodu výberu (musia poskytovať objektívny základ na rozlišovanie medzi ponukami, musia byť dostatočne konkrétne a jasné pre každého uchádzača, musia byť overiteľné),
- musia byť vopred zverejnené (či bude zákazka posudzovaná na základe najnižšej ceny alebo ekonomicky najvýhodnejšej ponuky, charakteristiky, ktoré budú použité na vyhodnotenie a pridelená váha každej charakteristike),
- nesmú to byť podmienky účasti,
- musia rešpektovať legislatívu EÚ.

Nie je stanovené, akým spôsobom by sa mala environmentálnym charakteristikám v rámci kritérií na vyhodnotenie ponúk priradovať váha, ktorá určuje ich vplyv v konečnom hodnotení. EK odporúča, aby váha pridelená kritériám na vyhodnotenie odrážala mieru už zvážených environmentálnych aspektov v súťažných podkladoch, t. j. v prípade prísnych environmentálnych charakteristík im možno priradiť nižšiu váhu a naopak. Pri priradovaní váhy treba zvážiť:

- aké dôležité sú environmentálne ciele pre zákazku v porovnaní s ostatnými nákladmi a celkovou kvalitou,
- či sú kritériá na vyhodnotenie ponúk najvhodnejšou fázou verejného obstarávania, do ktorej je vhodné vložiť požadované charakteristiky,

foto: micheline lin / freemages.com

- koľko bodov je „možné“ udeliť (to sa bude líšiť v závislosti od výrobku, služby a trhových podmienok; napr. ak nie je veľký rozdiel v cenách produktov, ale výrazne sa odlišuje ich vplyv na životné prostredie, je vhodné prideliť viac bodov za ocenenie environmentálneho vplyvu).

Foto: ifan / freemages.com

Pri posudzovaní, či environmentálnu charakteristiku uplatniť ako technickú špecifikáciu alebo kritérium na vyhodnotenie ponúk, teda či by mala byť charakteristika minimálnou požiadavkou alebo prioritou, treba zvážiť viacero aspektov. Využitie environmentálnej charakteristiky v rámci kritérií na vyhodnotenie môže mať význam napr. ak si nie je zadávateľ zákazky istý výškou ceny a/alebo trhovou dostupnosťou tovarov, služieb alebo prác, ktoré spĺňajú určité environmentálne ciele. V rámci kritérií na vyhodnotenie im možno priradiť váhu v porovnaní s ďalšími faktormi.

Environmentálne kritériá v rámci kritérií na vyhodnotenie ponúk možno využiť aj v prípade, že boli požiadavky na environmentálne kritériá definované v technických špecifikáciách. Technické špecifikácie stanovujú požadovanú úroveň plnenia, ale verejný obstarávateľ sa môže rozhodnúť, že každému tovaru, službe alebo práci, pri ktorých súlad s technickými špecifikáciami presahuje stanovenú minimálnu úroveň, pridelí v etape vyhodnocovania body navyše.

Praktický príklad:

Predmet zákazky: Nákup potravín pochádzajúcich z ekologických zdrojov.

Technické špecifikácie: X % dodaných potravín musí byť vyrobených ekologickým spôsobom v zmysle Nariadenia (ES) č. 834/2007 o ekologickej výrobe a označovaní ekologických produktov.

Kritériá na vyhodnotenie ponúk: Ďalšie body sa pridelia za dodatočný podiel produktov pochádzajúcich z ekologických zdrojov nad minimálnu požiadavku v technických špecifikáciách.

Poznámka: Uvedená podmienka účasti je vybraná z produktového listu jednotných európskych environmentálnych charakteristík pre zelené verejné obstarávanie pre skupinu produktov Stravovacie služby a zásobovanie potravinami.

Praktický príklad:

Predmet zákazky: Nákup vozidiel s nízkymi emisiami.

Technické špecifikácie: Emisie CO₂ nesmú prekročiť hodnotu 150 g/km.

Kritériá na vyhodnotenie ponúk: Ďalšie body sa pridelia za nižšie emisie CO₂ ako stanovujú technické špecifikácie.

Poznámka: Uvedená podmienka účasti je vybraná z produktového listu jednotných európskych environmentálnych charakteristík pre zelené verejné obstarávanie pre skupinu produktov Doprava.

3.4.4.1 Hodnotenie nákladov na životný cyklus produktov

Zelené verejné obstarávanie nemusí nevyhnutne znamenať zvýšenie nákladov obstarávateľa a môže tiež poskytovať verejným orgánom finančné úspory, najmä ak sa berú do úvahy náklady celého životného cyklu, nie len cena obstarania. Náklady na spotrebu energie a vody tvoria významnú časť nákladov životného cyklu produktov. Pri obstarávaní energeticky úsporných tovarov možno dosiahnuť zníženie spotreby energie a tým zníženie účtov za energiu. V prípade niektorých tovarov je vhodnou environmentálnou alternatívou tovar s dlhšou životnosťou a minimálnou potrebou údržby, napr. použitie mletej granulovanej vysokopecnej trosky v betóne zvyšuje životnosť stavby. Významnú úsporu finančných prostriedkov možno dosiahnuť pri obstarávaní pro-

duktov pri zvážení nákladov na zneškodnenie, napr. obstarávanie tovarov so zníženým obsahom nebezpečných látok prinesie zníženie nákladov na nakladanie s odpadom a pod.

Hodnotenie nákladov na životný cyklus má zmysel bez ohľadu na stanovené environmentálne ciele verejného obstarávateľa/obstarávateľa. Prístup hodnotenia nákladov na životný cyklus produktu (Life Cycle Costing – LCC) berie do úvahy hodnotenie nákladov:

- v predvýrobnej etape (výskum, vývoj, technologická príprava výroby),
- prevádzkových (spotreba energie, vody, náklady na používanie, údržbu),
- životnosti produktu (čím dlhšia životnosť produktu, tým menej často je potrebné ho meniť),
- na zneškodňovanie/spätný odber.

Najčastejšie využívanou technikou podnikov a/alebo vedenia je konvenčná LCC technika, ktorá je založená na čisto finančnom hodnotení. Berie do úvahy štyri hlavné kategórie nákladov:

- investície,
- prevádzka,
- údržba,
- nakladanie po skončení životnosti.

Environmentálna LCC metóda zohľadňuje vyššie uvedené štyri hlavné kategórie nákladov plus externé náklady na životné prostredie. Tieto môžu pochádzať z LCA analýzy environmentálnych vplyvov, ktorá meria napríklad externé náklady príspevku globálneho otepľovania súvisiace s emisiami rôznych skleníkových plynov. Environmentálne náklady možno vypočítať aj s ohľadom na acidifikáciu

(gramy SO_2 , NO_x a NH_3), eutrofizáciu (gramy NO_x a NH_3), využitie pôdy (m^2/rok) alebo iné merateľné vplyvy.

Environmentálne externality predstavujú náklady spoločnosti, ktoré nie sú priamo uhrádzané verejným obstarávateľom/obstarávateľom, ale vychádzajú z osobitných environmentálnych vplyvov (napr. zmena klímy, acidifikácia). Ich zahrnutie do verejného obstarávania je podmienené súvislosťou s predmetom zákazky a ich peňažným vyjadrením. Ako príklad možno uviesť Smernicu o podpore ekologických a energeticky úsporných vozidiel cestnej dopravy, ktorá obsahuje metodiku na peňažné vyjadrenie energetických a environmentálnych vplyvov vozidiel cestnej dopravy.

3.4.5 Podmienky realizácie zákazky

V podmienkach realizácie nesmú byť skryté technické špecifikácie, podmienky účasti, ani kritériá na vyhodnotenie ponúk. To znamená, že od uchádzača sa nesmie požadovať splnenie podmienok realizácie v priebehu postupu obstarávania, ale majú sa sledovať v priebehu plnenia zmluvy. Podmienky realizácie môžu zahŕňať konkrétne záväzky, napr. dodržiavanie úrovne environmentálnej výkonnosti, ktorá bola vyhlásená v ponuke. Podmienky realizácie musia byť stanovené jasne, aby si boli organizácie vedomé všetkých povinností a mohli tomu prispôbiť cenu ponuky. Podmienky realizácie sa musia vzťahovať na predmet zákazky a nesmú byť diskriminačné.

Pri zákazkách na dodanie tovaru možno v rámci podmienok realizácie zákazky určiť spôsob, akým bude tovar dodaný. Jednoduchým spôsobom uplatnenia environmentálnych charakteristík v tejto fáze verejného obstarávania môže byť napr.:

- doručenie tovaru v primeranom množstve, to často znamená veľké dodávky, ktoré sú environmentálne vhodnejšie z hľadiska vplyvu dopravy ako menšie a častejšie dodanie tovarov, príp. zadanie maximálneho počtu dodávok za týždeň/mesiac/rok,
- dodanie tovaru mimo času dopravnej špičky a neprispievať tak k hromadeniu automobilových kolón a tiež emisií,
- spätný odber, recyklácia alebo opätovné použitie obalov, ktoré je súčasťou dodania tovaru,

- pravidelné poskytovanie informácií o emisiách skleníkových plynov v rámci dodania tovaru a informácií o prijatých opatreniach na ich znižovanie v priebehu plnenia zmluvy (okrem jednorazových dodávok).

Využitie environmentálnych charakteristík, pri zákazkách na poskytnutie služby alebo uskutočnenie stavebných prác, v podmienkach realizácie možno aplikovať v praxi napríklad:

- využitím konkrétnych opatrení environmentálneho riadenia,
- požadovaním minimalizácie tvorby odpadov spojených so zmluvou,
- efektívnym využívaním zdrojov ako napr. zdrojov energie, vody na mieste,
- používaním ukazovateľov dávkovania pre zabezpečenie vhodného množstva používaných čistiacich prostriedkov,
- školením pracovníkov o vplyve ich činnosti na životné prostredie,
- dodaním produktu v koncentrovanej forme, zriedenie až v mieste dodania,
- používaním vratných obalov,
- znižovaním emisií CO₂, ďalších emisií skleníkových plynov súvisiacich s dopravou,
- environmentálnym nakladaním s použitými tovarmi a obalmi,
- odvozom tovaru na opätovné použitie, recykláciu alebo vhodné zneškodnenie.

Praktický príklad:

Predmet zákazky: Zákazka na stravovacie služby so zabezpečením potravín s určitým percentuálnym podielom produktov pochádzajúcich z ekologických zdrojov a vykonávaných spôsobom šetrným k životnému prostrediu.

Podmienky realizácie zákazky: S cieľom znižovať tvorbu odpadov sa pri podávaní potravín a nápojov musia používať opätovne použiteľné príbory, porcelánové, sklenené výrobky a obrusy alebo príbory, porcelánové alebo iné stravovacie vybavenie na báze obnoviteľných surovín.

Poznámka: Uvedená podmienka účasti je vybraná z produktového listu jednotných európskych environmentálnych charakteristík pre zelené verejné obstarávanie pre skupinu produktov Stravovacie služby a zásobovanie potravinami.

foto: Bongani / freemages.com

3.4.6 Variantné riešenia

Variantné riešenia sú prostriedkom, ktorý umožňuje väčšiu pružnosť technických špecifikácií a môžu viesť k viac environmentálne vhodnému riešeniu, ako sa vyžaduje. Variantné riešenia možno využiť v prípade, že verejný obstarávateľ/obstarávateľ nemá istotu o environmentálne vhodných alternatívach obstarávaných produktov na trhu. Varianty umožňujú uchádzačom predložiť alternatívne riešenia, ktoré spĺňajú určité stanovené minimálne požiadavky neutrálnej ponuky a jej environmentálne vhodného variantu. Oba varianty budú hodnotené na základe toho istého súboru kritérií na určenie ekonomicky najvýhodnejšej ponuky.

4 PODPORNÉ AKTIVITY PRE ZELENÉ VEREJNÉ OBSTARÁVANIE NA SLOVENSKU

4.1 Odborné semináre

Ministerstvo životného prostredia SR v spolupráci so Slovenskou agentúrou životného prostredia (SAŽP) zabezpečuje odborné semináre zamerané na zvýšenie úrovne uplatňovania environmentálnych charakteristík vo verejných zákazkách. Semináre sú určené pre pracovníkov ústredných orgánov štátnej správy a podriadených organizácií, pracovníkov regionálnej a územnej samosprávy a nimi zriadených organizácií v oblasti verejného obstarávania, a sú realizované v priebehu roka vo všetkých krajských mestách. Časový harmonogram seminárov je dostupný na webovej stránke www.sazp.sk. Cieľom seminárov je oboznámiť účastníkov s:

- politickým a právnym kontextom realizácie zeleného verejného obstarávania,
- Národným akčným plánom pre zelené verejné obstarávanie v Slovenskej republike na roky 2011 – 2015 (NAP GPP II),
- prínosmi (environmentálnymi, sociálnymi a zdravotnými, ekonomickými, politickými) zeleného verejného obstarávania,
- spôsobom, ako nakupovať tovary a služby, ktoré sú ohľaduplné k životnému prostrediu,
- zdrojmi environmentálnych charakteristík, ktoré možno v praxi zeleného verejného obstarávania využiť,
- dotazníkom na monitorovanie a hodnotenie úrovne uplatňovania zeleného verejného obstarávania v SR.

foto: ayla87 / freemages.com

4.2 Publikácie

V roku 2008 Slovenská agentúra životného prostredia v spolupráci s Ministerstvom životného prostredia SR spracovali a vydali metodický dokument „Príručka pre verejných obstarávateľov a obstarávateľov. Základné informácie, predpisy, postupy a odporúčania pre zelené verejné obstarávanie“. Príručka obsahuje základné princípy a východiská zeleného verejného obstarávania, právne predpisy v oblasti zeleného verejného obstarávania, postupy na zavedenie tohto dobrovoľného nástroja v organizácii, možnosti začleňovania environmentálnych charakteristík do procesu verejného obstarávania, kľúčové odporúčania a príklady na využívanie environmentálnych charakteristík v procese verejného obstarávania. Súčasťou príručky sú štyri prílohy, týkajúce sa nástrojov využiteľných na formulovanie environmentálnych charakteristík: technické normy, environmentálne značky, systémy environmentálneho manažérstva a vybrané právne predpisy vzťahujúce sa na výrobky uvádzané na trh.

Leták s názvom Verejné obstarávanie pre lepšie životné prostredie poskytuje základné informácie o zelenom obstarávaní, príklady environmentálnych značiek vyskytujúcich sa na trhu SR a odporúčané zdroje informácií o zelenom verejnom obstarávaní. Dostupný je na webovej stránke www.sazp.sk venovanej problematike zeleného verejného obstarávania.

Príručka Zelené úradovanie, vydaná v roku 2009, obsahuje jednotlivé oblasti, v rámci ktorých možno realizovať zelené úradovanie. Príručka bola vypracovaná ako jeden z výstupov realizácie pilotného projektu zeleného verejného obstarávania na regionálnej úrovni. Jej cieľom je poskytnúť všeobecný návod na zavedenie a realizáciu zeleného úradovania s odporúčaniami, zameranými na environmentálne vhodné vykonávanie činnosti verejných inštitúcií a zelené obstarávanie.

4.3 Webová stránka

Aktuálne informácie o problematike zeleného verejného obstarávania poskytuje webová stránka SAŽP (www.sazp.sk). Nájsť tu možno aktuálne informácie o problematike zeleného verejného obstarávania, strategický a právny rámec pre zelené verejné obstarávanie na európskej a národnej úrovni, národný akčný plán pre zelené verejné obstarávanie v SR,

zdroje environmentálnych charakteristík pre zelené verejné obstarávanie, výsledky monitorovania zeleného verejného obstarávania v SR, informácie o aktuálnych vzdelávacích aktivitách, nástroje pre hodnotenie nákladov životného cyklu produktov, kontakt na GPP helpdesk a odkazy na súvisiace webové stránky a publikácie.

4.4 GPP helpdesk

Pre poskytovanie detailných odborných informácií k problematike používania environmentálnych charakteristík v procese verejného obstarávania bol v roku 2010 zriadený GPP helpdesk. Predstavuje pomoc verejným obstarávateľom a obstarávateľom pri vyplňaní dotazníka na monitorovanie a hodnotenie úrovne uplatňovania zeleného verejného obstarávania v SR a poskytovanie ďalších odborných informácií z tejto oblasti. Je realizovaný formou elektronickej komunikácie a dostupný pre každého, kto má záujem dozvedieť sa bližšie informácie o problematike zeleného verejného obstarávania, ako aj pre tých, ktorí potrebujú odbornú pomoc pri implementácii environmentálnych charakteristík v praxi. Kontaktné informácie sú uverejnené na webovej stránke SAŽP, ktorá túto službu aj odborne zabezpečuje.

4.5 Pracovná skupina

V roku 2007 bola vytvorená medzirezortná pracovná skupina ako poradný orgán ministra životného prostredia, ktorej gestorom sa stalo MŽP SR. V súčasnosti sú členmi Pracovnej skupiny pre zelené verejné obstarávanie (PS pre GPP) zástupcovia Ministerstva hospodárstva SR, Ministerstva financií SR, Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR, Úradu pre verejné obstarávanie, Úradu pre normalizáciu, metrológiu a skúšobníctvo SR, Slovenskej agentúry životného prostredia, zástupcu mimovládnej organizácie, zástupcovia územnej samosprávy, zástupcovia podnikateľského sektora, zástupcovia spotrebiteľského sektora a zástupca Združenia miest a obcí Slovenska. Pracovná skupina sa podieľa na navrhovaní postupov na tvorbu a prenos odborných informácií, monitorovaní, vyhodnocovaní a propagovaní politiky zeleného verejného obstarávania, navrhovaní podporných mechanizmov, založených na právnych a strategických princípoch, využívajúcich integračné a finančné programy, a tiež na plnení aktivít NAP GPP II.

foto: cobrasoft / freemages.com

4.6 Monitorovanie

Predpokladom pre hodnotenie pokroku pri dosahovaní cieľov stanovených v Národnom akčnom pláne je zavedenie účinného systému monitorovania úrovne zeleného verejného obstarávania. V roku 2006 uskutočnila Slovenská agentúra životného prostredia prvý dotazníkový prieskum v rámci vybraných inštitúcií a organizácií, ktoré sú podľa zákona o verejnom obstarávaní povinné uskutočňovať verejné obstarávanie. V SR sa monitorovanie zeleného verejného obstarávania realizuje každoročne prostredníctvom dotazníkového prieskumu. Výsledky z dotazníkového prieskumu sa uvádzajú v Informácii o implementácii NAP GPP II za jednotlivé roky, ktorá sa každoročne ako informatívny materiál prekladá na rokovanie vlády SR. V rámci dotazníkového prieskumu sa sledujú nasledujúce indikátory:

- počet oslovených subjektov,
- počet zapojených subjektov do prieskumu,
- percentuálny podiel zapojených subjektov do prieskumu,
- celkový počet realizovaných zákaziek,
- celková hodnota realizovaných zákaziek (v eurách),
- celkový počet realizovaných zelených zákaziek,
- celková hodnota realizovaných zelených zákaziek (v eurách),

- priemerná úroveň uplatňovania zeleného verejného obstarávania v SR (sledovaná EK) na základe dvoch indikátorov:
 - indikátor 1: % zeleného verejného obstarávania z celkového verejného obstarávania vo väzbe na počet zákaziek (uzatvorených zmlúv a objednávok),
 - indikátor 2: % zeleného verejného obstarávania z celkového verejného obstarávania vo väzbe na hodnotu uskutočnených zákaziek (uzatvorených zmlúv a objednávok s DPH),
- použité environmentálne charakteristiky vo väzbe na počet realizovaných zelených zákaziek,
- použité environmentálne charakteristiky vo väzbe na hodnotu realizovaných zelených zákaziek,
- využitie kritérií environmentálnych značiek (environmentálna značka EÚ, Environmentálne vhodný produkt, iné národné značky), využívanie energetického štítkovania, požiadavky na environmentálne manažérstvo vo väzbe na počet a hodnotu zákaziek,
- percentuálny podiel zelených zákaziek zo zákaziek uskutočnených pre 10 prioritných skupín produktov vytýčených Európskou komisiou.

4.7 Zelené úradovanie

Zelené úradovanie predstavuje environmentálne vhodné správanie sa organizácií pri vykonávaní svojich činností. Keďže ide o úradovanie, jeho praktická uplatniteľnosť je predovšetkým v oblasti kancelárskych a administratívnych činností. V praxi možno zelené úradovanie realizovať na úrovni:

- jednotlivca,
- domácnosti,
- kancelárie,
- oddelenia (časti organizácie),
- celej organizácie (verejnej, súkromnej).

Ďalej sa budeme venovať prostrediu organizácie ako celku. Zelené úradovanie je súčasťou manažérstva organizácie, podieľa sa na riadení prvkov organizácie, ktoré môžu mať vplyv na životné prostredie (environmentálnych aspektov) a zahŕňa systematické opatrenia na zabezpečenie environmentálneho správania sa organizácie. Cieľom zeleného úradovania je zabezpečiť celkový

chod administratívnej činnosti spôsobom, ktorý je šetrný k životnému prostrediu a prispieva k jeho ochrane. Preto sa zelené úradovanie zameriava na jednotlivé oblasti kancelárskej a administratívnej činnosti a navrhuje opatrenia na zníženie ich negatívneho vplyvu na životné prostredie. Zelený úrad je taký, ktorý tieto opatrenia využíva v praxi.

Prínosy zeleného úradovania:

- znížovanie negatívnych vplyvov na životné prostredie,
- dosahovanie environmentálnych cieľov organizácie,
- zlepšenie imidžu organizácie,
- šetrenie nákladov organizácie,
- podpora environmentálne vhodných výrobkov a služieb,
- príklad pre partnerov, konkurenciu, zákazníkov, občanov.

Foto: Inozemtsév Konstantin / Shutterstock.com

Medzi základné princípy zeleného úradovania patria –

- Redukcia, opätovné použitie, recyklácia:
 - kupovať len to, čo naozaj potrebujeme,
 - používať výrobky do konca ich životnosti,
 - uprednostňovať výrobky na viacnásobné použitie/s dlhou životnosťou,
 - nepotrebné výrobky môže použiť niekto iný,
 - ak výrobok doslúži, využiť aspoň jeho časť,
 - znižovať používanie kancelárskych potrieb (ak je to možné),
 - minimalizovať používanie čistiacich prostriedkov.
- Recyklované, recyklovateľné a biologicky odbúrateľné materiály:
 - uprednostňovať recyklované, recyklovateľné a biologicky odbúrateľné výrobky a obaly.

- Obaly:
 - čím menej, tým lepšie,
 - uprednostňovať väčšie balenia,
 - uprednostňovať vratné obaly, opätovne použiteľné alebo naplniteľné,
 - separovaný zber obalov.
- Obsah nebezpečných látok:
 - uprednostňovať výrobky s minimálnym obsahom nebezpečných látok pre zdravie a životné prostredie (toxické látky, organické rozpúšťadlá a iné).
- Lokálne výrobky a potraviny:
 - podporovať miestne firmy nákupom výrobkov/potravín z miestnych zdrojov,
 - znižovať emisie, spotrebu palív, náklady na dopravu.
- Šetrenie energie a vody:
 - uprednostňovať výrobky označené energetickým štítkom triedy A+++,
 - používať úsporný režim elektronických zariadení,
 - uprednostňovať slnečné svetlo,
 - pri odchode z miestnosti vypnúť svetlo,
 - používať toalety so systémom dvojitého splachovania,
 - používať časovače dávkovania vody.
- Výrobky z ekologického hospodárstva, poľnohospodárstva:
 - uprednostňovať certifikované výrobky ekologického poľnohospodárstva,
 - uprednostňovať certifikované výrobky lesného hospodárstva.
- Certifikované ekologické produkty:
 - uprednostňovať výrobky označené environmentálnymi značkami.

Oblasti zamerania zeleného úradovania:

- papier a výrobky z papiera,
- kancelárske potreby,
- zariadenie interiéru,
- čistiace prostriedky a služby,
- hospodárenie s vodou,
- spotreba energie,
- kancelárska technika,
- odpady,
- občerstvenie.

Zelené úradovanie zahŕňa oblasť nakupovania ekologických produktov (čo je v prípade inštitúcií financovaných z verejných prostriedkov zelené verejné obstarávanie) a uplatňovanie systémových opatrení zameraných na environmentálne prevádzkovanie organizácie.

Praktický príklad:

V roku 2009 Slovenská agentúra životného prostredia s príspevom dotácie z Environmentálneho fondu zrealizovala pilotný projekt Zelené úradovanie v podmienkach regionálnej samosprávy. Realizácia tohto projektu vyplynula z Národného akčného plánu pre zelené verejné obstarávanie v SR na roky 2007 – 2010 s cieľom zabezpečiť pripravenosť organizácií územnej samosprávy na začlenenie do procesu zeleného verejného obstarávania a dosiahnuť cieľ stanovený Európskou komisiou (50 % podiel uplatňovania zeleného verejného obstarávania do roku 2015). Do projektu sa aktívne zapojil úrad Banskobystrického samosprávneho kraja. Hlavným cieľom projektu bolo preskúmanie systému fungovania úradu územnej samosprávy a vytvorenie metodiky na zavedenie systému zeleného úradovania. Výsledkom projektu bola spracovaná analýza environmentálnych aspektov (súčasného stavu environmentálneho úradovania) s návrhom odporúčaní na možné zlepšenie environmentálneho správania úradu a začlenenie princípov zeleného verejného obstarávania. Na základe získaných skúseností bola vypracovaná Príručka zeleného úradovania, ktorá je dostupná na webovej stránke SAŽP.

UŽITOČNÉ ODKAZY

- Webová stránka Európskej komisie pre zelené verejné obstarávanie:
http://ec.europa.eu/environment/gpp/index_en.htm
- Informačný portál rezortu Ministerstva životného prostredia SR:
<http://www.enviroportal.sk/>
- Webová stránka Slovenskej agentúry životného prostredia:
<http://www.sazp.sk>
- Národný akčný plán pre zelené verejné obstarávanie v SR na roky 2011 – 2015 (NAP GPP II):
<http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=20641>
- GPP helpdesk: <http://www.sazp.sk/public/index/go.php?id=2223&lang=sk>

Zdroje environmentálnych charakteristík pre zelené verejné obstarávanie

- Jednotné európske environmentálne charakteristiky pre zelené verejné obstarávanie:
http://ec.europa.eu/environment/gpp/eu_gpp_criteria_en.htm
- Európska schéma pre environmentálne označovanie:
<http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/products-groups-and-criteria.html>
- Národná schéma pre environmentálne označovanie:
<http://www.sazp.sk/public/index/go.php?id=1669>
- Česká schéma pre environmentálne označovanie:
[http://www.cenia.cz/___C12571B20041E945.nsf/\\$pid/MZPMSFHMV9DV](http://www.cenia.cz/___C12571B20041E945.nsf/$pid/MZPMSFHMV9DV)

Nástroje pre hodnotenie nákladov životného cyklu

- Kalkulačka Európskej komisie na hodnotenie nákladov na životný cyklus na obstarávanie vozidiel:
<http://www.cleanvehicle.eu>
- Spoločná metóda Európskej komisie na kalkuláciu životného cyklu v stavebníctve:
http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/construction/files/compet/life_cycle_costing/final_report_en.pdf
- Nástroj na hodnotenie nákladov na životný cyklus aj emisií CO₂ vo verejnom obstarávaní vypracovaný v rámci projektu udržateľného obstarávania SMART:
<http://www.smart-spp.eu>
- Nástroj hodnotenia nákladov na životný cyklus švédskej Rady pre environmentálne manažérstvo (SEMCo):
http://www.msr.se/en/green_procurement/LCC/
- Nástroj hodnotenia nákladov na životný cyklus životného cyklu vypracovaný v rámci projektu BUY SMART:
<http://www.buy-smart.info>

POUŽITÉ SKRATKY

CLP	Nariadenie (ES) o klasifikácii, balení a označovaní látok a zmesí (Classification, Labelling and Packaging of substances and mixtures)
EK	Európska komisia
EMAS	Schéma pre environmentálne manažérstvo a audit
EMS	Environmentálny manažérsky systém
EN	Európska technická norma
ES	Európske spoločenstvo
ETAP	Akčný plán pre environmentálne technológie
EÚ	Európska únia
EVP	Environmentálne vhodný produkt
FLEGT	Vymáhateľnosť práva, správa a obchod v lesníctve
FSC	Rada pre hospodárenie v lesoch
GPA	Dohoda o vládnom obstarávaní
GPP	Zelené verejné obstarávanie
HDP	Hrubý domáci produkt
ISO	Medzinárodná organizácia pre normalizáciu
KOM	Oznámenie Európskej komisie
LCA	Hodnotenie životného cyklu
LCC	Náklady životného cyklu
LCT	Myslenie orientované na náklady životného cyklu
MF SR	Ministerstvo financií SR
MH SR	Ministerstvo hospodárstva SR
MŠVVaŠ SR	Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR
MVO	Mimovládna organizácia
MŽP SR	Ministerstvo životného prostredia SR
NAP GPP	Národný akčný plán pre zelené verejné obstarávanie
OTN	Odvetvová technická norma
PEFC	Program pre vzájomné uznávanie lesných certifikačných schém
REACH	Registrácia, hodnotenie, autorizácia a obmedzovanie chemických látok
SAŽP	Slovenská agentúra životného prostredia
SEMCo	Švédska Rada pre environmentálne manažérstvo
SR	Slovenská republika
STN	Slovenská technická norma
ÚVO	Úrad pre verejné obstarávanie
WTO	Svetová obchodná organizácia
ZMOS	Združenie miest a obcí Slovenska

POUŽITÉ ZDROJE

- [1] Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2004/18/ES z 31. marca 2004 o koordinácii postupov zadávania verejných zákaziek na práce, verejných zákaziek na dodávku tovaru a verejných zákaziek na služby v platnom znení
- [2] Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2004/17/ES z 31. marca 2004 o koordinácii postupov obstarávania subjektov pôsobiacich v odvetviach vodného hospodárstva, energetiky, dopravy a poštových služieb v platnom znení
- [3] Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/81/ES z 13. júla 2009 o koordinácii postupov pre zadávanie určitých zákaziek na práce, zákaziek na dodávku tovaru a zákaziek na služby verejnými obstarávateľmi alebo obstarávateľmi v oblastiach obrany a bezpečnosti a o zmene a doplnení smerníc 2004/17/ES a 2004/18/ES
- [4] Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov KOM(2008)400 v konečnom znení Verejné obstarávanie pre lepšie životné prostredie
- [5] Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2010/31/EÚ z 19. mája 2010 o energetickej hospodárnosti budov (prepracované znenie)
- [6] Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/27/EÚ z 25. októbra 2012 o energetickej efektívnosti
- [7] Uznesenie vlády SR č. 1091 z 19. decembra 2007 k návrhu stratégie uplatňovania dobrovoľných nástrojov environmentálnej politiky v SR
- [8] Zákon č. 25/2006 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
- [9] http://ec.europa.eu/environment/gpp/index_en.htm
- [10] <http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/>
- [11] Príručka Zelené nakupovanie. Príručka zeleného verejného obstarávania, 2. vydanie. Európska komisia, 2011
- [12] Príručka pre verejných obstarávateľov a obstarávateľov. Základné informácie, predpisy, postupy a odporúčania pre zelené verejné obstarávanie. SAŽP, 2008
- [13] Príručka Zelené nakupovanie. Príručka environmentálneho verejného obstarávania. Európska komisia, 2004
- [14] <http://www.sazp.sk/public/index/go.php?id=1704>
- [15] <http://www.minzp.sk/>
- [16] Príručka Zelené úradovanie. SAŽP, 2009
- [17] Standardy zeleného úradovní. ZO ČSOP Veronica, 2007
- [18] <http://www.enviroportal.sk/environmentalne-temy/starostlivost-o-zp/dobrovolne-nastroje-environmentalnej-politiky>

**SLOVENSKÁ AGENTÚRA
ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA**

ISBN 978-80-89503-34-6

9 788089 150334 6